

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

PETRA HREN

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Elementarna športna vzgoja

**PRIMERJAVA GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V
ŠPORTNEM VRTCU Z VRTCEM MARIE MONTESSORI**

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA

prof. dr. Mateja Videmšek

RECENZENT

prof. dr. Damir Karpljuk

KONZULTANT

prof. dr. Jože Štihec

Avtorica dela

PETRA HREN

Ljubljana, 2014

ZAHVALA

Iskrena hvala mentorici prof. dr. Mateji Videmšek za strokovno pomoč, nasvete, hitro odzivnost in prijaznost pri nastajanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se izbranim vrtcema, športnemu vrtcu Znajček v Ljubljani in vrtcu Antonina – Montessori pedagogika v Biljah pri Novi Gorici, da so mi omogočili vpogled v njihov vrtec in gibalno uro ter mi pomagali z nasveti.

Hvala mojim staršem in sestri Urši za vso podporo in motivacijo v času študija - ker ste verjeli vame!

Na koncu pa še zahvala vsem mojim najbližjim prijateljicam in sošolkam za lepe in nepozabne študentske trenutke, spodbudo, pomoč – hvala ker ste!

*Every story has an
end, but in life every
ending is just a new
beginning!*

Ključne besede: predšolska športna vzgoja, zasebni vrtec, športni vrtec, vrtec Marie Montessori, gibalne/športne dejavnosti

PRIMERJAVA GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V ŠPORTNEM VRTCU Z VRTCEM MARIE MONTESSORI

Petra Hren

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2014

Smer študija: Specialna športna vzgoja

Izbirni predmet: Elementarna športna vzgoja

Število strani: 57 Število slik: 4 Število virov: 46

IZVLEČEK

V diplomskem delu je predstavljena primerjava gibalnih/športnih dejavnosti med zasebnim športnim vrtcem in vrtcem Marie Montessori. Osredotočili smo se na gibalne/športne dejavnosti in pomen gibanja ter izvedbo tega v posameznem vrtcu.

V uvodnem delu diplomskega dela smo predstavili šport in pomen gibanja za otroke, predšolsko športno vzgojo v vrtcu, kurikulum za vrtce, ustanavljanje in prednosti zasebnega vrtca, program in delo v zasebnem športnem vrtcu Znajček in vrtcu Marie Montessori; pedagogiko, organiziranost vrtca in gibanje v vrtcu. V drugem delu pa smo predstavili naravne oblike gibanj, izbrane elementarne igre, načrtovanje gibalnih/športnih dejavnosti, primerjavo gibalnih/športnih dejavnosti med vrtcema, didaktične principe oziroma načela, primerjali športne pripomočke in materiale ter primerjali vlogo vzgojitelja in športnega pedagoga.

Keywords: pre-school physical education, private kindergarten, sport kindergarten, Montessori kindergarten, physical/movement activities

COMPARISON BETWEEN PHYSICAL/MOVEMENT ACTIVITIES IN THE SPORT KINDERGARTEN AND IN THE KINDERGARTEN OF MARIA MONTESSORI

Petra Hren

University in Ljubljana, Faculty of sport, 2014

Course of study: Special physical education

Elective subject: Elementary physical education

Number of pages: 57 Number of pictures: 4 Number of sources: 46

ABSTRACT

The graduation thesis focuses on the comparison between physical/movement activities in the sport kindergarten and in the kindergarten of Maria Montessori. We define physical/sport activities, the meaning of movement and quality prosecution in each kindergarten.

In the introductory part we focus on the sport and his physical meaning for childrens, pre-school physical education in kindergarten, curriculum, foundation and benefits of private kindergarten, organisation and work in private sport kindergarten. Znajček between Montessori kindergarten - Montessori pedagogics, organisation and movement. In the second part we presented the natural forms of the movements, the selected elemental games, the organisation of movement/sport activities, comparison within the meaning of movement/sports activities, didactic principles, comparison of sports facilities/materials and define in the role of a kindergarten teacher and PE teacher.

KAZALO

1	UVOD	9
1.1	ŠPORT IN POMEN GIBANJA ZA OTROKE	10
1.1.1	GIBALNI RAZVOJ.....	11
1.1.2	ZNAČILNOSTI OTROKOVEGA ORGANIZMA	12
1.2	PREDŠOLSKA ŠPORTNA VZGOJA.....	12
1.2.1	GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	14
1.2.2	VPLIV GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI NA ZDRAVJE OTROKA	14
1.3	KURIKULUM ZA VRTCE – PODROČJE GIBANJE.....	15
1.4	ZASEBNI VRTCI	16
1.4.1	PREDNOSTI ZASEBNIH VRTCEV	17
1.4.2	USTANOVITEV ZASEBNEGA VRTCA	17
1.5	ŠPORTNI VRTEC	18
1.5.1	ZASEBNI ŠPORTNI VRTEC – ZNAJČEK	18
1.5.2	PROGRAM ZASEBNEGA ŠPORTNEGA VRTCA ZNAJČEK.....	19
1.5.3	ŠPORTNI PEDAGOG V VRTCU	19
1.5.4	DELO ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCU	20
1.6	VRTEC MARIE MONTESSORI.....	21
1.6.1	KRATEK ŽIVLJENJEPIS	21
1.6.2	PEDAGOGIKA MONTESSORI.....	22
1.6.3	SAMOSTOJNOST OTROKA / ORGANIZIRANOST VRTCA	24
1.6.4	VZGOJNI CILJI IN NAČELA.....	25
1.6.5	GIBANJE IN KOGNICIJA	27
1.7	PROBLEM IN CILJI.....	28
2	METODE DELA	29
3	GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V ŠPORTNEM VRTCU IN VRTCU MARIE MONTESSORI	30
3.1	VSEBINE KURIKULARNEGA PODROČJA GIBANJE.....	30
3.1.1	NARAVNE OBLIKE GIBANJ	30
3.1.2	ELEMENTARNE GIBALNE IGRE	35
3.2	NAČRTOVANJE GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V VRTCU	39
3.3	METODE DELA PRI GIBALNI/ŠPORTNI DEJAVNOSTI	40
3.4	OBLIKE DELA PRI GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTIH	42
3.5	POMEN GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI	43
3.6	DIDAKTIČNI PRINCIPI/NAČELA.....	44
3.7	ŠPORTNI PRIPOMOČKI/MATERIALI	46
3.8	POVEZOVANJE GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI Z DRUGIMI PODROČJI DEJAVNOSTI	49
3.9	VLOGA VZGOJITELJA /ŠPORTNEGA PEDAGOGA	51
4	SKLEP	53
5	VIRI	55

KAZALO SLIK

Slika 1: Vadba na črti	41
Slika 2: Materiali za vaje iz vsakdanjega življenja	47
Slika 3: Športni pripomočki v športnem vrtcu Znajček	48
Slika 4: Športni prostor in pripomočki v športnem vrtcu Znajček	49

1 UVOD

V predšolskem obdobju je otrokov razvoj izredno dinamičen in integrativen. Z ustreznimi športnovzgojnimi dejavnostmi otroci, poleg gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, razvijajo tudi intelektualne, čustvene in socialne sposobnosti ter pridobivajo osnove najrazličnejših športnih znanj in si tako razširjajo znanja z drugih področij (Videmšek in Karpljuk, 1999).

Otrokova primarna potreba je potreba po gibanju. Šele ko otrok obvladuje svoje telo, začne čutiti veselje, varnost, užitek in postane bolj samozavesten in samozaupljiv. Vsebina športnovzgojnega programa naj izhaja iz prilagajanja otroku, njegovim sposobnostim, lastnostim, potrebam in interesom, saj je vloga predšolske športne vzgoje zelo pomembna. Hkrati pa naj bi bila vadba prijetna in prilagojena, da bodo otroci pri tem doživljali kar se da najbolj prijetne občutke (Videmšek in Visinski, 2001).

Glede na gibalni pomen v otrokovem razvoju, je nujno že v rani mladosti ustvariti pozitiven odnos do gibalnih dejavnosti.

Pri otrocih na prehodu iz vrtca v šolo se gibalni razvoj izpopolni do te mere, da lahko izredno hitro in brez večjih naporov osvojijo zahtevnejše gibalne vzorce (tehniko gibanj). To je idealen čas za sistematično ukvarjanje s posameznimi športnimi zvrstmi ter za začetek rednega treninga, ki še vedno temelji na splošnih gibalnih dejavnostih (Horvat in Magajna, 1987).

Če želimo, da je vrtec kakovosten, moramo zagotoviti ustrezno okolje, razmere za varno in zdravo otroštvo ter razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. Kakovost je v literaturi večinoma opredeljena s strukturnimi, posrednimi in procesnimi kazalci. Prve določa zakonodaja, procesna kakovost je načrtovana znotraj kurikulumuma in njegove izvedbe znotraj vrtca, posredna raven pa se dotika zaposlenih, sodelovanja s starši, z institucijami in z zunanjim okoljem (Lepičnik Vodopivec, 2006).

Predšolsko vzgojo v vrtcih izvajajo javni in zasebni vrtci. V vrtce se vključujejo otroci od enega leta starosti in vse do vstopa v šolo. Ker predšolska vzgoja ni obvezna, je zagotavljanje te ena izmed temeljnih nalog občine: ustanavljanje in financiranje. Namen predšolske vzgoje je predvsem pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, izboljšanje kakovosti življenja družin in otrok ter ustvarjanje možnosti za otrokov celostni razvoj (Zakon o vrtcih, 2005).

Javni vrtec financira občina, zato se mora v celoti držati Kurikuluma za vrtce – javno veljavni program. Zasebnemu vrtcu lahko občina podeli koncesijo, če so zanj potrebe v občini, vendar mora delovati po enakem programu kot javni. Zasebni vrtec brez koncesije lahko pod določenimi pogoji pridobi pravico do financiranja iz proračunov lokalnih skupnosti. Program zasebnega vrtca določi ustanovitelj vrtca.

Trenutno je v Sloveniji 65 zasebnih in 895 javnih vrtcev (podatek za šolsko leto 2013/2014). Število zasebnih vrtcev iz leto v leto narašča (Statistični urad RS, 2014).

Če otroku od rojstva na zabaven, zanimiv in naraven način privzgamemo vrednote, je lahko ena izmed njih tudi šport, ki ga bo z veseljem ter v korist svojemu zdravju in celotni družbi gojil skozi celo življenje.

1.1 ŠPORT IN POMEN GIBANJA ZA OTROKE

Gibanje je eden temeljnih elementov otrokovega razvoja, saj vpliva tudi na ostala področja. Zelo pomembno je, da otroka navajamo na gibanje oziroma šport v zgodnji mladosti, ko lahko v največji meri vplivamo na razvoj njegovih gibalnih sposobnosti. Zlasti pomembno je obdobje do tretjega leta starosti, velik napredek v razvoju motoričnih sposobnosti pa dosežemo do šestega leta starosti. Z gibanjem ponudimo otroku tudi enega od koristnih načinov preživljanja prostega časa (Fekonja, 2009).

Primarni otrokovi potrebi sta; potrebi po gibanju in igri. Otrok z gibanjem telesa zaznava okolico, prostor, čas in predvsem samega sebe. Otrok pridobi samozavest in samozaupanje, ko začne obvladati svoje roke, noge in trup, ko počasi začenja čutiti veselje, varnost, ugodje. Za ohranjanje in razvijanje teh sposobnosti in lastnosti smo v prvi vrsti odgovorni odrasli: starši, vzgojitelji, učitelji in vsi tisti, ki se kakorkoli ukvarjamo s predšolskimi otroki. Spodbujamo jih h gibanju, jim omogočamo kakovostno športno vzgojo in tako pozitivno vplivamo na njihov celostni razvoj (Videmšek, 2003).

Z redno vadbo otrok doseže določeno stopnjo stabilnega stanja, kar pomeni, da je za določeno vajo ali fizično delo potrebno manj napora in energije. S sistematičnim povečevanjem intenzivnosti vadbe se večja stabilno stanje, čas telesnih naporov daljša, delovna sposobnost raste in meja intenzivnosti se pomika navzgor. Temu rečemo kondicija (Kosec in Mramor, 1991).

S prvimi organiziranimi gibalnimi/športnimi dejavnostmi se otroci srečajo z vstopom v vrtec. S pestro izbiro različnih gibalnih dejavnosti v zaprtem prostoru in na prostem otroci razvijajo gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno spoznavajo in ustvarjajo osnovne prvine različnih športnih zvrsti. Mnoge gibalne športne dejavnosti od otroka zahtevajo, da se zaveda drugih otrok in odraslih, z njimi deli prostor in stvari ter sodeluje. Pri dejavnostih v paru ali skupini ima priložnost, da si skupaj z drugimi otroki prizadeva doseči cilj. V elementarnih gibalnih igrah spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil, pomen sodelovanja in spoštovanja in upoštevanja različnosti. Otrok je ustvarjalen, ko išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja (Zajec, Videmšek, Štihec, Pišot in Šimunič, 2010).

V predšolskem obdobju se otrok prvič seznanja s športnimi aktivnostmi in športno vzgojo. V tem obdobju jim moramo omogočiti številne strokovno vodene gibalne dejavnosti. Aktivnost otroka v prvih letih življenja je podlaga za kasnejše gibalne/športne dejavnosti, vse to pa vpliva na razvoj njegovih spoznavnih procesov, kot sta čustveni in socialni razvoj. Zato moramo v tem obdobju poskrbeti za optimalni razvoj gibalnih sposobnosti, sistematično posredovati osnovna gibalna znanja, z ustreznimi oblikami in vsebinami športne vzgoje pa spodbuditi otrokovo aktivnost in ustvarjalnost ter omogočiti razvoj njegove osebnosti (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

V sodobni družbi je šport v kakršni koli obliki vedno bolj potrebna sestavina za zdrav način življenja odraslih, zato je samoumevno, da se otrok giblje oziroma obiskuje kakeršno koli športno aktivnost. Otroci, ki jih starši ne spodbujajo k razvoju gibalnih sposobnosti, se navadno tudi v poznejših starostnih obdobjih držijo ob strani (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša kaj zmore. Pri tem doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Gibanje daje otroku občutek ugodja, varnosti in veselja. Skozi gibanje in igro raziskuje, spoznava in dojema svet okrog sebe. V gibalnih dejavnostih je namreč telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri in razmerja do drugi (Videmšek in Pišot, 2007).

1.1.1 GIBALNI RAZVOJ

Otroško telo neprestano raste, se razvija in ravno na to v veliki meri vpliva gibanje. Otrokove sposobnosti se z rastjo in razvojem večajo in tako so gibanje, rast in razvoj v nenehni odvisnosti. Razvoj gibalnih funkcij je rezultat otrokovega zorenja in učenja (Videmšek in Visinski, 2001).

Osnovna gibalna aktivnost je otroku dana. Otrok se spontano igra. Pridobiva prve gibalne izkušnje in prek gibalnih vzorcev pride do spretnosti in gibalnih sposobnosti. Z gibanjem in igro se otrok preizkuša in uči o sebi in svetu.

Potrebi po igri in gibanju sta primarni otrokovi potrebi, saj je z gibanjem telesa pogojeno zaznavanje okolice, prostora, časa in samega sebe. Ko začne otrok obvladati roke, noge, trup, sčasoma začneja čutiti veselje, varnost, ugodje, pridobi si samozavest in samozaupanje. Gibalni razvoj je v ospredju predvsem v prvih letih življenja in poteka od naravnih in preprostih oblik gibanja, kot so plazenje, lazenje, hoja in tek, do sestavljenih in kompleksnejših športnih dejavnosti (Kurikulum za vrtce, 1999).

Tisti otroci, ki prej shodijo, prej osvojijo svet okoli sebe in spoznavajo okolico ter imajo več možnosti za sporazumevanje. Gibalno uspešnejši otrok hitreje postane samostojen in neodvisen od pomoči in volje drugih, saj bolj zaupa vase in je uspešnejši pri obvladovanju okolice (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

Otroke, ki jih starši, prijatelji, vzgojitelji in mediji spodbujajo pri usmeritvi v gibalne/športne dejavnosti, porabijo več časa za gibalne/športne dejavnosti in tako hkrati razvijajo svoj motorični potencial. Od otrokovega razvoja na kognitivnem, čustvenem in socialnem področju sta odvisna tudi obseg in stopnja gibalnega razvoja. Sposobnosti, kot so rekreacijski čas, zaznavanje prostora, vrstniški odnosi in čustva, so tudi pomemben usmerjevalni kazalnik otrokovega gibalnega razvoja (Zurc, 2008).

V precejšnji meri je z ravno gibalnih sposobnosti pogojeno, da se otrok v razvoju neprestano srečuje z učenjem in izvajanjem novih, vse zahtevnejših gibalnih spretnosti. Učenje in izvajanje različnih gibalnih spretnosti, bo uspešnejše pri višji ravni motoričnih sposobnosti. Gibalne sposobnosti so temelj za izvajanje različnih gibalnih spretnosti, ampak ne smemo pozabiti, da so pri tem pomembne tudi druge človekove sposobnosti in značilnosti. Možnosti uspešnega učenja na motoričnem področju pogosto zmanjšuje prenizka raven motoričnih sposobnosti, nasprotno pa visoka raven motoričnih sposobnosti omogoča ustvarjanje in uporabljanje vse zahtevnejših gibalnih spretnosti. Spodbujanje motoričnega razvoja je ena od temeljnih razvojnih nalog v otroštvu (Pišot in Planinšec, 2005).

1.1.2 ZNAČILNOSTI OTROKOVEGA ORGANIZMA

Otrokov organizem je v zgodnjem otroštvu najbolj dovzeten na impulze okolja. Svet doživlja in spoznava na različne načine. Prav športna vzgoja je ena najpomembnejših plati, saj gibalna aktivnost v največji meri omogoča otroku učenje in razumevanje sveta, ki ga obdaja. Motorične izkušnje so koristne tako za zdravje in dobro počutje kot tudi za bogatenje otrokove ustvarjalnosti (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

Gibalna aktivnost na človeški organizem, še posebej pozitivno vpliva v zgodnjem otroštvu. Gibalni razvoj je rezultat zorenja in učenja otrok (Pišot in Jelovčan, 2006).

Sodoben način življenja zahteva stalno telesno in duševno odpornost, ki pa pogosto niha in se nima časa hitro obnavljati. Prav zaradi tega mora imeti organizem določene rezerve, da se lahko čim bolj upira škodljivim vplivom okolja. Redna telesna dejavnost in športna prehrana sta dva od pogojev za dobro odpornost organizma.

1.2 PREDŠOLSKA ŠPORTNA VZGOJA

Pojem »predšolska vzgoja« je na Slovenskem dokaj nov izraz in je najprej pomenil vzgojo otrok neposredno pred vstopom v šolo, šele kasneje pa se je razširil na celotno obdobje vzgoje otrok, od prvega leta starosti (natančneje od 11 mesecev) do vstopa v šolo. Zamenjal je izraz otroško varstvo, ki se nanaša na vse postopke in ukrepe, ki zajemajo širšo družbeno skrb za otroka. Poleg institucionalnega varstva predšolskih otrok vključuje pojem otroško varstvo še tako imenovano socialno komponento; starševski in porodniški dopust, opremo za novorojenčka, otroške dodatke (Devjak idr., 2012).

Strokovnjaki so ugotovili, da vsega kar otrok zamudi v zgodnjem otroštvu, kasneje žal ne more več nadoknaditi. Zato je ena temeljnih nalog vrtca, da otrokom vsakodnevno omogoči in jih spodbuja, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem spoznavajo in razvijajo gibalne ter druge sposobnosti in lastnosti.

Potrebno je poudariti, da je za optimalen razvoj otroka še zlasti v predšolskem obdobju nujno potrebna sistematično načrtovana športna vzgoja, ki mora temeljiti na strokovnih in znanstvenih spoznanjih, kajti samo tako bomo lahko optimalno razvili otrokove gibalne in funkcionalne sposobnosti ter omogočili, da bodo otroci usvojili raznovrstna gibalna znanja, ki predstavljajo osnovo različnim športnim zvrstem (Videmšek in Pišot, 2007).

Nekateri otroci se z vstopom v vrtec prvič seznanijo z gibalnimi/športnimi dejavnostmi, zato imajo vzgojiteljice pomembno nalogo, da te dejavnosti predstavijo kot pomembne, zanimive, ustvarjalne, privlačne in nepogrešljive za vsakdanje življenje.

Vrtec je kraj, kjer otroci preživijo pretežni budni del dneva. V tem času je nujno omogočiti takšno izbiro vsebin, kjer bodo lahko v zaprtem prostoru in zunaj usvojili kar največ znanja in sposobnosti (Zajec, Videmšek, Štihec, Pišot in Šimunič, 2010).

Organizirana športna dejavnost predšolskih otrok se začne z vstopom v vrtec. Otrok z različnimi dejavnostmi v zaprtem prostoru in na prostem razvija gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno spoznava in usvaja osnovne prvine različnih športnih zvrsti. Mnoge

gibalne dejavnosti od otrok zahtevajo, da se zavedajo drugih otrok in odraslih, da z njimi delijo prostor in stvari, da sodelujejo (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003).

Cilji predšolske vzgoje, ki jih opredeljuje 4. člen Zakona o vrtcih (1996):

- razvijanje sposobnosti razumevanja in sprejemanja sebe in drugih;
- razvijanje sposobnosti za dogovarjanje, upoštevanje različnosti in sodelovanje v skupinah;
- razvijanje sposobnosti prepoznavanja čustev in spodbujanje čustvenega doživljanja in izražanja;
- negovanje radovednosti, raziskovalnega duha, domišljije in intuicije ter razvijanje neodvisnega mišljenja;
- spodbujanje jezikovnega razvoja za učinkovito in ustvarjalno uporabo govora, kasneje pa tudi branja in pisanja;
- spodbujanje doživljanja umetniških del in umetniškega izražanja;
- posredovanje znanj z različnih področij znanosti in iz vsakodnevnega življenja;
- spodbujanje telesnega in gibalnega razvoja.

Globalni cilji za področje dejavnosti »gibanje«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999):

- omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok;
- zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju;
- omogočanje otrokom, da spoznajo svoje gibalne sposobnosti;
- razvijanje gibalnih sposobnosti;
- pridobivanje zaupanja v svoje telo in gibalne sposobnosti;
- ustvarjanje osnovnih gibalnih konceptov;
- postopno spoznavanje in usvajanje osnovnih prvin različnih športnih zvrsti;
- spoznavanje pomena sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti;
- razvijanje samostojnosti pri higieni in pri skrbi za zdravje.

Cilji za področje dejavnosti »GIBANJE«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999), so razdeljeni v tri sklope.

- a) cilji z vidika razvoja gibalnih sposobnosti:
 - razvijanje koordinacije oz. skladnosti gibanja (koordinacija gibanja vsega telesa, rok in nog) in ravnotežja;
 - povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora;
 - razvijanje prstne spretnosti oziroma t.i. fine motorike;
 - razvijanje moči, natančnosti, hitrosti, gibljivosti in vztrajnosti.
- b) cilji z vidika usvajanja različnih znanj:
 - sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja (hoja, tek, skoki, poskoki, valjanje, plezanje, plazenje itd.);
 - usvajanje osnovnih gibalnih konceptov: zavest prostora (kje se telo giblje), načina (kako se telo giblje), spoznavanje različnih položajev in odnosov med deli lastnega telesa, med predmeti in ljudmi, med ljudmi;
 - spoznavanje in izvajanje različnih elementarnih gibalnih iger;
 - usvajanje osnovnih načinov gibanja z žogo;
 - iskanje lastne poti pri reševanju gibalnih problemov;
 - sproščeno gibanje v vodi in osvajanje osnovnih elementov plavanja;

- pridobivanje spretnosti vožnje s kolesom, spretnosti kotalkanja ipd.;
 - spoznavanje zimskih dejavnosti;
 - usvajanje osnovnih prvin ljudskih rajalnih in drugih plesnih iger.
- c) Čustveno-socialni cilji:
- uvajanje otrok v igre, kjer je treba upoštevati pravila;
 - spoznavanje pomena sodelovanja v igralni skupini, medsebojne pomoči in »športnega vedenja«;
 - spoznavanje osnovnih načel osebne higiene;
 - spoznavanje oblačil in obutev, primernih za gibalne dejavnosti;
 - spoznavanje elementarnih iger ter športnih zvrsti, značilnih za naša in druga kulturna okolja v sedanosti in preteklosti;
 - spoznavanje vloge narave in čistega okolja v povezavi z gibanjem v naravi;
 - spoznavanje osnovnih varnostnih ukrepov, ki so potrebni pri izvajanju gibalnih dejavnosti, in zavest o skrbi za lastno varnost in varnost drugih.

1.2.1 GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

V posameznem obdobju so posamezna področja otrokovega razvoja tesno povezana. Ta področja so: telesno, gibalno, spoznavno, čustveno in socialno področje. Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja in izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi ter gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah (Kroflič idr., 2001).

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preskuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Hkrati daje gibanje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja, skratka dobrega počutja. Z gibanjem otrok raziskuje, spoznava in dojema svet okrog sebe. V gibalnih dejavnostih je telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri, razmerja do drugih; z gibanjem otrok razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas (Kroflič idr., 2001).

Zelo pomembno vlogo pri razvoju predšolskega otroka ima športna gibalna aktivnost. Vodi in usmerja ga k svobodni ustvarjalnosti, igrivosti, izražanju čustev, tekmovalnosti ter h kvalitetni izrabi prostega časa, kar je za kasnejši razvoj zelo pomembno. V organiziran in voden proces vadbe je pomembno, da otroka čim prej vključimo, saj mu le ta omogoča usvajanje in pridobivanje temeljnih gibalnih nalog. Športna aktivnost v predšolskem obdobju je nujna, saj se otrok v tem obdobju nauči temeljnih gibanj in razvija gibalne sposobnosti (Bohinc, 2002).

1.2.2 VPLIV GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI NA ZDRAVJE OTROKA

Čeprav današnji otroci in mladostniki vedno pogosteje zbolevalo, na svoje zdravje gledajo drugače kot odrasli. Ena najpogostejših bolezni otrok in mladostnikov je debelost (Videmšek in Pišot, 2007).

Fras (2002) omenja, da predstavlja v zgodnjem življenjskem obdobju redna telesna aktivnost enega ključnih elementov optimalnega telesnega, socialnega in mentalnega razvoja. Zraven naštetega ima aktiven življenjski slog tudi neposredne in posredne koristi za zdravje mladih ljudi, in sicer:

- preprečuje prekomerno telesno težo in debelost,
- omogoča pogoje izgradnje močnejših kosti, zdravih sklepov in učinkovitega delovanja srca,
- vzdržuje in krepi primerno duševno stanje,
- vzpostavlja trdne temelje zdravega življenjskega sloga, ki ga je mogoče nadaljevati v kasnejšem, odraslem življenjskem obdobju.

Velik pomen za ohranjanje, krepitev in vzdrževanje zdravja vsakega izmed nas predstavlja kako aktivno preživljamo prosti čas. Sprehod, kolesarjenje, ples so le peščica oblik telesne dejavnosti, ki pomembno prispevajo k boljšemu počutju, delovni energiji ter krepitvi duševnega in fizičnega zdravja. Na našem zdravju in počutju se odražajo tudi nekatere oblike aktivnosti, kot so: uporaba avtomobilov, tekočih stopnic, dostava do vrat, prekomerno gledanje televizije, saj nas naredijo zelo pasivne (Fras, 2007).

Otroci z gibanjem uravnavajo, razvijajo in ohranjajo zdravje. Gibanje vpliva na njihov telesni razvoj in je za njih nuja ali zgolj potreba. Otrokom daje zadovoljstvo in veselje, občutenje številnih emocij. Z gibanjem razvijajo umske sposobnosti in so hkrati družbeno naravnani. Gibalna/športna aktivnost vpliva na celosten razvoj otroka, kar pomeni, da vpliva na kakovost življenja posameznika (Kropelj, 2007).

Gibanje je bistvenega pomena za zdrav razvoj otroka. Med otroki je naraščajoča debelost tesno povezana s pomanjkljivo telesno dejavnostjo. Zdravo igro na prostem je izpodrinilo gledanje televizije in igranje različnih računalniških iger (Bricelj, 2004).

Promocija zdrave prehrane in pomen gibalno/športne aktivnosti je v zadnjih dveh desetletjih dobila na pomenu. Različne študije namreč dokazujejo, da nezdrava prehrana in nezadostna gibalna/športna aktivnost sodita med dejavnike, ki prispevajo k razvoju in napredku številnih bolezni ter debelosti tako pri otrocih kot tudi pri odraslih (Šimunič, Volmut in Pišot, 2011).

1.3 KURIKULUM ZA VRTCE – PODROČJE GIBANJE

Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih (Ministrstvo za šolstvo in šport, 1995).

Sprejel ga je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje (marca 1999) in pomeni obvezno osnovo, na kateri mora vsak javni in nadomestni vrtec oblikovati svoj izvedbeni kurikulum.

Je dokument, ki na eni strani spoštuje tradicijo slovenskih vrtcev, na drugi strani pa z novjšimi teoretskimi pogledi na zgodnje otroštvo in iz njih izpeljanimi drugačnimi rešitvami in pristopi dopolnjuje, spreminja in nadgrajuje dosedanje delo v vrtcih (Kurikulum za vrtce, 1999).

V Kurikulumu za vrtce (1999) je zapisano, da mora predšolska vzgoja v vrtcu graditi na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih spoznanj, doživetij in izkušenj, tako da preden postavlja smiselne probleme oz. zahteve, ki vključujejo otrokovo dejavno učenje, ga močno čustveno in socialno angažira ter mu omogoča izražanje. Dejavnost, ki na najbolj

naraven način združuje temeljna načela predšolske vzgoje, je otroška igra. Če je opredeljena dovolj široko v smislu presejanja svoje vpetosti v t.i. akademski ali razvojni pristop v predšolski vzgoji, je razumljena kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju.

Kurikulum za vrtce vsebuje naslednja področja dejavnosti: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika. Razumljivo je, da je pomembno pri otroku razvijati vsa naštetá področja. V otrokovem razvoju so t.i. kritična obdobja. To so obdobja, v katerih otrok najlažje dojema, spozna in se uči na najbolj učinkovit način. To lahko razumemo tako; če otrok v nekem kritičnem obdobju ne bo udeležen novih gibalnih znanj, jih kasneje ne bo mogel nadoknaditi oziroma jih bo težje usvojil.

Predšolsko vzgojo je treba razumeti kot pomembno za predšolskega otroka. Potrebno je namreč izkoristiti to razvojno obdobje takšno, kot je in ne kot pripravo na neko naslednjo stopnjo vzgoje in izobraževanja (Kurikulum za vrtce, 1999).

Zasebnemu vrtcu se ni potrebno držati predpisanega kurikuluma, vendar se ga lahko, če se vrtec tako odloči.

Tudi v Montessori vrtcu je gibanje zelo pomembno. Obdobje občutljivosti za gibanje lahko opazimo že pri dojenčku (od rojstva do 1,5 leta). Zanimivo je, da sta dva mejnika, ki ju v filozofiji jemljemo kot del normalnega razvoja otrok, povezana z gibanjem. Ta mejnika se pojavita, ko otrok shodi in spregovori. Gibalne značilnosti so povezane z umom; to so gibi govornih organov pri tvorbi jezika in gibi roke, ki služi umu, da izdelá neko zamisel. Še posebej je pomembno delo rok, saj otrok preko njih odkriva, raziskuje in spoznava svet okrog sebe. Koordinacija gibanja mu pomaga, da si ustvari red znotraj sebe in si pridobi samostojnost. S tem ko upravlja svoje telo, obenem upravlja samega sebe, svojo notranjo koordinacijo (Montessori, 2009).

1.4 ZASEBNI VRTCI

Zasebni vrtci so vsi tisti vrtci, ki jih ne ustanovi občina ali država. Dopolnjujejo in bogatijo ponudbo javnih vrtcev ter s tem dajejo večjo možnost izbire oblike vzgajanja predšolskih otrok.

Javni vrtec se mora v celoti držati javno veljavnega programa – kurikuluma za vrtce, saj ga financira občina. Zasebnemu vrtcu pa lahko občina podeli koncesijo, če so zanj potrebe v občini. Tak vrtec mora delovati po enakem programu kot javni. Zasebni vrtec, ki nima koncesije, lahko pod določenimi pogoji pridobi pravico do financiranja in se tako odloči za program javnih vrtcev, vendar to ni obvezno. Pri tem pa je tudi smiselno, da izkoristi možnost lastnega programa (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 73. člen).

Zasebne vrtce delimo na nadomestne in dodatne. Nadomestni vrtci so zasebni vrtci, ki ustrezajo vrtcem z vidika vzgojnih ciljev, trajanja programov, normativov - prostor, kader, število otrok na vzgojitelja ali vzgojiteljico (Krek in Šimenc, 1996).

Prispevek za vrtec starši v vsakem primeru plačajo, zato je pomembno, kam vpišejo svojega otroka in kaj jim ta vrtec ponuja. Otrok ni v vrtcu samo zato, da je v varovanju, ampak predvsem zato, da se razvija. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da veliko staršev nima časa,

da bi se sami ukvarjali z otrokom ali ga vozili na popoldanske interesne dejavnosti, zato je kakovost vrtca še posebej pomembna.

1.4.1 PREDNOSTI ZASEBNIH VRTCEV

Vzgojno-izobraževalnemu delu v vrtcih je potrebno posvetiti posebno pozornost. Vsebinsko bogato okolje spodbuja otrokov gibalni, zaznavni in spoznavni razvoj. Potrebno je ustrezno rešiti vsebinske, kadrovske, normativne in materialne probleme, da bo okolje, v katerem otrok preživlja svoja najzgodnješa leta, spodbudno za njegov razvoj (Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1991).

V vseh primerih starši plačajo svoj prispevek za vrtec, zato je pomembno, kam bodo vpisali svojega otroka in kaj jim določen vrtec lahko ponudi. Otrok ni v vrtcu samo zato, da se varuje, ampak predvsem zato, da se razvija. Veliko staršev nima časa, da bi se z otrokom ukvarjali ali ga vozili na popoldanske interesne, športne dejavnosti, ki jih je treba še dodatno plačati in v tem primeru je kakovost vrtca še toliko bolj pomembna.

Zasebne vrtce družijo to, da se ne naslavljajo na otroka kot otroka, temveč navadno predpostavijo neko specifično opredelitev: pripadnik te in te veroizpovedi, zagovornik posebnih vzgojnih načel ipd. Gledano iz vidika celote so zasebni vrtci odvisni od javnih, kajti javni bodo sprejeli vse tiste otroke, ki se ne bodo odločili za nič posebnega. Obisk zasebnega vrtca ni ne za starše ne za otroka nekaj samoumevnega, temveč plod premisleka in posebne odločitve (Krek in Šimenc, 1996).

Zasebni vrtec lahko ponudi program, ki je drugačen od programa v javnih vrtcih in ki bi omogočil zasebno iniciativo posameznikom in skupinam posameznikov (Ministrstvo za šolstvo in šport, 1995).

Zasebni vrtec lahko ponudi bolj pestro sestavo kadra in strokovnjake z različnih področij. Tako so lahko zaposleni tudi športni pedagog, učiteljica glasbe ter učiteljica angleščine, ki skupaj z vzgojiteljicami kakovostneje pripomorejo k celostnemu razvoju predšolskega otroka.

1.4.2 USTANOVITEV ZASEBNEGA VRTCA

Zasebni vrtci so tisti vrtci, katerih ustanovitelj ni občina. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996, 2007, 40. člen) določa, da zasebne vrtce lahko ustanovijo domače in tuje fizične ali pravne osebe. Zasebni vrtci dopolnjujejo in bogatijo javne vrtce ter nudijo večjo možnost izbire oblike in načina vzgajanja predšolskih otrok (Krek in Šimenc, 1996).

Ustanavljanje zasebnega vrtca se ne razlikuje veliko od javnega. Program zasebnega vrtca seveda določi tisti, ki ga ustanovi, in sicer na podlagi Zakona o vrtcih v (13. členu). Ustanovitelj zasebnega vrtca ima tudi vso pravico, da svoje programe prilagodi po javnih. To odločitev je zasebnikom prosto prepuščena. Program, ki ga izberejo zasebniki, mora pridobiti tudi odobritev za njihovo izvajanje in uresničevanje s strani Strokovne komisije oziroma sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Pridobitev potrdila s strani Strokovnega sveta za izobraževanje pomeni, da je tak vrtec lahko tudi mednarodno upoštevan in da ga je priznalo mednarodno združenje predšolske vzgoje. Svoje naloge in dolžnosti ter programe

lahko zasebni ustanovitelj prilagodijo, čeprav samo v okviru, ki jih ga dopušča Zakon o vrtcih.

Starši imajo pravico izbrati programe predšolske vzgoje za otroke v javnem ali zasebnem vrtcu. Lahko izbirajo med danes enim najbolj kakovostnih programov, ki temelji na podlagi kurikuluma za vrtce, ter med ostalimi »posebnimi« programi, kot so program po posebnih pedagoških načelih Montessori pedagogike, waldorfske pedagogike ali katoliški program (Zakon o vrtcih, 2005).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996, 2007, 37. člen) prav tako določa, da kot zasebnik lahko opravlja vzgojo predšolskih otrok, kdor izpolnjuje pogoje za vzgojitelja, pomočnika vzgojitelja ali svetovalnega delavca v javnem vrtcu, aktivno govori slovenski jezik, ni v delovnem razmerju za polni delovni čas, ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji, mu ni s pravnomočno odločbo prepovedano opravljanje dejavnosti in je vpisan v razvid, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za predšolsko vzgojo.

Če želimo, da je vrtec kakovosten, moramo zagotoviti ustrezno okolje, razmere za varno in zdravo otroštvo ter razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. Kakovost je v literaturi večinoma opredeljena s strukturnimi, posrednimi in procesnimi kazalci. Prve najbolj določa zakonodaja. Procesna kakovost je načrtovana znotraj kurikuluma in njegove izvedbe znotraj vrtca, posredna raven pa se dotika zaposlenih, sodelovanja s starši, z institucijami in z zunanjim okoljem (Lepičnik Vodopivec, 2006).

Vrtci, ki imajo ugodne razmere (svojo športno igralnico, primerno opremljeno in urejeno zunanje igrišče...) in strokovne sodelavce, lahko izvajajo kakovostne in vsebinsko bogate programe za športnovzgojne dejavnosti (Videmšek in Visinski, 2001).

1.5 ŠPORTNI VRTEC

Pogosto prihaja do odklonilnega odnosa do športa – predvsem pri vzgojiteljicah v vrtcih in pri nekaterih učiteljicah nižje stopnje, kar je velika škoda za otroke, saj te v predšolskem obdobju na področju razvijanja motorike in gibalnih znanj najlažje usvojijo gibanja na preprost način (skozi igro). Večina vzgojiteljic se izgovarja na neprimerne prostorske razmere, česar pa ne bi smeli imeti za izgovor, saj se lahko veliko gibalnih dejavnosti izvaja tudi na manjših površinah, v lepem in toplejšem vremenu pa zunaj, na šolskih površinah igrišč.

1.5.1 ZASEBNI ŠPORTNI VRTEC – ZNAJČEK

V Ljubljani, na Zalogu, imamo samo en zasebni športni vrtec. To je vrtec Znajček, katerega sem tudi obiskala. Vrtec deluje šele drugo leto, pred tem pa so bili vključeni v zavod G-rega, s katerimi še zmeraj sodelujejo. Vpisan je v razvid vrtcev in je za starše sofinanciran iz občinskih proračunov (plačilo staršev glede na dohodkovni razred). Program izvajajo po veljavnem kurikulumu za vrtce. Program vrtca temelji na »all inclusive« storitvi, kar pomeni, da je v ceno vrtca vključen ves program, brez dodatnih stroškov.

Vrtec se nahaja v dveh etažah, ki sta med seboj povezani s stopniščem in dvigalom. Vse je opremljeno kar se da varno in otrokom prijazno. Vsi prostori so klimatizirani. Imajo dve

zunanji igrišči in dve prostorni notranji igralnici, veliki več kot 100m². Posebno ugodnost nudijo tudi staršem – internet kotichek in uporabo savne.

1.5.2 PROGRAM ZASEBNEGA ŠPORTNEGA VRTCA ZNAJČEK

Program za 1. starostno skupino (od 1. do 3. leta starosti) vključuje:

- prehrana (zajtrk, kosilo, dopoldanska malica, popoldanska malica),
- plenice in ostali materiali za osebno higieno otrok,
- delavnice v vrtcu in dejavnosti izven vrtca, primerne starostni stopnji,
- program zgodnjega učenja angleščine z gostujočo učiteljico,
- program Malček skakalček (celoletni gibalni program za malčke),
- program Družinske gibalne urice (gibalni program ob sodelovanju staršev),
- 3 x družinski športni dnevi letno.

Program za 2. starostno skupino (od 3. do 6. leta) vključuje:

- prehrano (zajtrk, kosilo, dopoldanska malica, popoldanska malica),
- materiali za osebno higieno otrok,
- izleti, obisk gledališč, muzejev, živalskega vrta ... (skladno z letnim delovnim načrtom),
- glasbene urice v vrtcu,
- plesne urice v vrtcu,
- angleščino z gostujočo učiteljico,
- 10-urni tečaj plavanja,
- tečaj rolanja,
- tečaj drsanja,
- tečaj teka na smučeh,
- 3-dnevni tabor v naravi,
- 3 x družinski športni dnevi letno v okviru Zavoda G-rega,
- 3-dnevni smučarski tečaj v okviru zavoda G-rega,
- izposojajo vseh potrebnih športnih pripomočkov in rekvizitov (rolerji, smuči, čelade ...).

1.5.3 ŠPORTNI PEDAGOG V VRTCU

V kurikulumu za vrtce je zapisano, da je tako v javnem kot tudi v zasebnem vrtcu lahko zaposlen profesor športne vzgoje, če občina najde zanj dodatna finančna sredstva; se pravi, da ga financira. To je ponavadi bolj izjema kot pravilo. V zasebnem vrtcu pa lahko športni pedagog prevzame vsa področja povezana z gibanjem in športom otrok v predšolskem obdobju.

Predšolsko športno vzgojo večinoma vodijo vzgojiteljice. Njihovo znanje pa bolj splošno kot specifično, zato je težko pričakovati uspešno in učinkovito vodeno uro (Videmšek, Štihec in Karpljuk, 2008).

Preučevanje športnih dejavnosti predšolskih otrok v Sloveniji je pokazalo, da je v slovenskih vrtcih premalo strokovno organizirane in vodene športne vadbe. Nedvomno bi bilo potrebno, da bi športno vzgojo predšolskih otrok organizirali in vodili izobraženi pedagogi v

sodelovanju z vzgojitelji. Glede na dokazano medsebojno povezanost in soodvisnost med kognitivnim, gibalnim, emocionalnim in socialnim razvojem bi morala biti vloga športnega pedagoga odgovorna družbena funkcija. S pomočjo ustrezno izbranih in strokovno vodenih gibalnih dejavnosti otroci namreč razvijajo tudi spoznavne, čustvene in socialne sposobnosti ter lastnosti, ne le svoje gibalne sposobnosti in znanja (Videmšek in Visinski, 2001).

Zavzemati bi se morali, da zaradi varnosti, spoštovanja normativnih izhodišč in kakovostnega dela s predšolskimi otroki v vrtcu, na področju gibanja sodelujejo tudi športni pedagogi. Vrtci, ki uvajajo takšen način poučevanja, ugotavljajo, da delo športnega pedagoga zagotavlja kakovosten pristop k vodenju športnih dejavnosti, ustrezno varnost in omogoča uresničitev zastavljenih ciljev kurikulumu za vrtce (Videmšek in Pišot, 2007).

Glede na pomen, ki ga ima gibanje na otrokov razvoj, je že v rani mladosti pomembno, da se ustvari pozitiven odnos do gibalne dejavnosti. V tem procesu ima pomembno vlogo strokovno usposobljen vzgojitelj (Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1991).

Pomembno je, da vzgojitelji predšolskih otrok vedo, kaj naj posredujejo in kako naj ravnajo z otroki, kadar telovadijo in se športno igrajo (Kosec in Mramor, 1991).

Pravilno organizirana in strokovno usmerjena športna vzgoja omogoča uresničevanje ravnotežja med različnimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja (Videmšek in Visinski, 2001).

Zelo pomembno je, da se vsi strokovni delavci, ki se ukvarjajo s predšolskimi in šolskimi otroki zavedajo, da morajo biti vsebine športnih programov prilagojene otrokovim sposobnostim, lastnostim, potrebam, interesom, biološkemu razvoju in individualnim potrebam (Videmšek in Jovan, 2002).

Videmšek, Štihec, Karpljuk in Meško (2008) so izvedli raziskavo, v kateri so želeli dokazati vpliv vodene vadbe (testiranje petih gibalnih testov), jo vodi vzgojiteljica, in kjer vadbe, ki jo vodi študent/-ka Fakultete za šport skupaj z vzgojiteljico. V obeh primerih so otroci izboljšali oziroma dosegli napredek, vendar pa je bil ta opaznejši pri skupini, ki jo je vodila študentka Fakultete za šport skupaj z vzgojiteljico.

V rokah dobrega učitelja igra postane odlično vzgojno sredstvo. V njej lahko spozna in usmerja otrokovo osebnost bolj kot pri katerikoli drugi dejavnosti. Ni boljše priložnosti za vzgojo, kot je igra - v njej otrok sam najde razloge za sodelovanje in vključevanje v igralno skupino, ob pravilnem vodstvu pa se nauči tudi podrežati lastne interese interesom svoje skupine, spoštovati pravila igre, kulturno prenašati poraz in zmago (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003).

1.5.4 DELO ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCU

- Pripravlja letni načrt za posamezno skupino otrok v sodelovanju z vzgojitelji (glede na veljavni kurikulum za vrtce, letni delovni načrt in glede na sposobnosti, znanja, značilnosti ter posebnosti otrok). Pri načrtovanju naj bi sodeloval s starši in strokovnjaki z drugih področij (psiholog, zdravnik ...).

- Skupaj z vzgojiteljem vodi določeno število ur športne vzgoje v skupinah obeh starostnih obdobj (tudi v skupinah otrok prvega starostnega obdobja).
- Vzgojiteljem pomaga pri izvajanju športnega programa Mali sonček. Išče najugodnejše možnosti za izvedbo dejavnosti, dogovarja se za sodelovanje s športnimi društvi, organizira najem športnih igralnic, strokovno ustreznih in cenovno ugodnih tečajev, letovanj, zimovanj.
- Organizira skupne akcije: kros, planinske izlete, športne dopoldneve in popoldneve, organizacijske izlete, nastop, ...
- Starše ozavešča o gibalnem razvoju njihovih otrok in o pomenu ustreznih gibalnih dejavnosti na otrokov celosten razvoj.
- Program športnih dejavnosti udejanji tako, da vsi otroci pri tem doživljajo kar najbolj prijetne občutke in optimalno prispeva k njihovem razvoju in zdravju.

1.6 VRTEC MARIE MONTESSORI

1.6.1 KRATEK ŽIVLJENJEPIS

Maria Montessori, je najbolj poznana po metodi poučevanja otrok od rojstva do mladostništva. Rodila se je v Italiji, v Anconi, leta 1870. Starši so jo spodbujali, da postane učiteljica, saj je bila to takrat edina možnost kariere za žensko, Maria pa se je odločila za študij na Medicinski fakulteti v Rimu, ki ga je leta 1896 končala in tako postala prva ženska v Italiji, ki se je uspešno posvetila zdravniškemu poklicu. Kasneje je študirala še filozofijo, psihologijo in antropologijo, predavala na ženski fakulteti v Rimu ter delala v klinikah in bolnišnicah Rima (Montessori, 2009).

Ko je delala na psihiatrični kliniki, je študirala dela Itarda in Seguina, da bi lažje pomagala tamkajšnjim otrokom. Izdelovala je nove materiale in zapisovala svoja opazovanja. Ta leta je imenovala kot pravo »diplomo« svojega vzgojnoizobraževalnega dela.

Leta 1907 je v revni rimski četrti odprla prvo Hišo otrok (Casa del bambini). Med letoma 1914 in 1918 je živela v Združenih državah Amerike in tam odprla učiteljišče. Leta 1929 je ustanovila Association Montessori International, ustanovo, ki si prizadeva za ohranjanje, širjenje in pospeševanje pedagoških načel in metod, ki jih je oblikovala za polni razvoj človekovega bitja.

Leta 1936 je fašistična Italija prepovedala in zaprla vse šole Montessori in tako je v tem času Maria odšla in se preselila na Nizozemsko. Kasneje je odšla v Indijo in tam ustanovila številne šole Montessori. Vrnila se je v Italijo, a se je nato raje preselila na Nizozemsko, kjer je v starosti 82 let tudi umrla. Na Nizozemskem je še danes sedež Mednarodnega združenja Montessori.

Danes na vseh šestih celinah sveta deluje več kot 8000 Montessori šol.

1.6.2 PEDAGOGIKA MONTESSORI

Njena teorija je nastala po induktivni poti. Temelji na opazovanju otrok in razvojnih zakonitosti, ki jih je preko tega spoznala. »Vzgojni cilj Marie Montessori je svoboden človek, svoboda pa je temelj, pogoj in cilj njene pedagogike« (Batistič Zorec, 2003, str. 126).

Ustvarjalni duh, združen z bogatim znanjem, je Mario Montessori vodil k oblikovanju popolnoma novega, znanstvenega pedagoškega pristopa, ki je revolucionarno pretresel takratni svet vzgoje. Zlasti je opazila, da otrok do 6. leta obdarjen s »srkajočim umom«, s katerim sprejema vtise iz okolice. Opazila je tudi, da gredo otroci skozi občutljiva obdobja, med katerimi si na vso moč prizadevajo, da bi si pridobili določene sposobnosti. Ta obdobja so prehodna in minljiva, in če otrok tedaj ni deležen ustrezne spodbude, priložnost za učenje mine, otrok pa bo moral kasneje trdo delati za pridobitev določene veščine, ki bi jih v pravem trenutku zlahka osvojil (Place, 2011).

Otrok je naravno nagnjen k temu, da se popolnoma posveti dejavnosti, ki mu ugaja, saj jo doživlja in uporablja kot sredstvo za svoj razvoj. Zato ima tudi potrebo, da si za neko opravilo vzame toliko časa, kolikor ga potrebuje, da napreduje v svojem lastnem ritmu, da po mili volji opazuje in poizkuša opraviti delo čim bolj samostojno. Šele ko naredi delo samostojno, razume in si zapomni, kar je opazil in izkusil.

V vrtcih Montessori delo poteka spontano, otroci delajo neodvisno in samostojno z več materiali. Za to izobraževalno metodo je značilno, da najpomembnejšo vlogo igra okolje. Vzgojitelj je pasiven, da ne ovira otroka pri samostojnem delovanju. Pogoj za napredek otroka je v tem, da so pripomočki, ki jih imenujemo materiali, skrbno pripravljene, kakor tudi okolje. Otroci tako delajo z največjo zbranostjo, pridobivajo koordinacijo, krepijo samostojnost in socializacijo ter občutek za red. Vse materiale, s katerimi delajo, pospravijo na svoje mesto. Ključen element pedagogike je svoboda, pa vendar to ne pomeni, da lahko otrok dela, kar hoče. Otrok ima možnosti, da dela tisto, kar mu diktirajo notranje misli in občutki (Montessori, 2006).

V montessori pedagogiki poznamo tri osnovne elemente: otrok, odrasli in pripravljeno okolje (Mednarodna strokovna konferenca vzgojiteljev v vrtcih, 2013).

Otrok

Otrok ima skrite duševne sposobnosti, zaradi katerega ga poimenujmo kar *duševni zarodek*. Že ob rojstvu ima sposobnost, da se prilagodi na novo okolje. Sposoben je vzpostaviti način mišljenja v njegovem okolju, ter prevzeti običaje in načine razmišljanja.

Otrok za svoje razvijanje potrebuje aktivno vključevanje in senzorično učenje. Maria Montessori je menila, naj otrok čim več dela z rokami in to poimenovala tako, da so naše *roke podaljšek možganov*.

Srkajoči um je pomembna otrokova značilnost in je značilnost vseh otrok na svetu v obdobju od rojstva do 6. leta starosti, do 3. leta pa je najbolj izrazit. Zaradi te sposobnosti, otrok z lahkoto vpija (vsrka kot goba) vse, kar se dogaja v njegovem okolju.

V fazi nezavednega vsrkavanja otrok sprejema izkušnje, vtise in znanje, kar je v njem močnejše in trajnejše zakoreninjeno kot to, kar se kasneje uči zavestno in z namernim naporom.

Vtisi otroka oblikujejo, ne samo vstopajo v njegov um. Tega, da se uči, se niti ne zaveda. Vsrkava vse, kar se dogaja okrog njega, še zlasti naše obnašanje, izražanje čustev, naše gibe, celotno naše delovanje. Odrasli imamo veliko odgovornost pri oblikovanju psihičnega in fizičnega okolja za otroka.

Otrok je tudi *procesno orientiran*, saj ga ne zanima rezultat, ampak proces. Sposobni so proces pripeljati do perfekcije, saj želijo *ponavljati* dejavnosti, da jih izpilijo. V določenem obdobju čutijo željo po *svobodni izbiri* in izberejo tisto, kar je zanje koristno. Otroka je potrebno natančno opazovati in ugotoviti, kaj v določenem obdobju potrebuje.

Ko je otrok še posebej dojemljiv za določene dražljaje do te mere, da ostali stopijo v ozadje, govorimo o otrokovem *občutljivem obdobju*. To imenujemo polarizacija pozornosti. To obdobje traja le določen čas in pomaga, da otrok iz okolja izbere tisto, kar v nekem trenutku za svoj razvoj najbolj potrebuje in se v življenju ne ponovi več. Ker pa občutljivega obdobja ni moč napovedati, je še posebej pomembno pozorno opazovanje otroka. V tem občutljivem obdobju je za otroka značilno, da izraža poseben interes do določenega dela, da tisto delo večkrat opravlja in da po takem delu postane zadovoljen in ne utrujen. Otrok trpi, če nima možnosti zadostiti svojim potrebam v nekem občutljivem obdobju.

Montessorijeva je izpostavila red, ki naj bi se razvijal na več področij, in sicer:

- red v prostoru: vse ima svoje mesto,
- red v socialnem okolju; uči se o ljudeh in od ljudi,
- red v zaznavanju; pomemben je razvoj vseh čutil,
- red v času; pomembni in potrebni so dnevni rituali, ritem, rutina.

Otrok v občutljivih obdobjih in v pripravljenem okolju uri *koncentracijo*, *pridobiva veselje do dela*, postaja *discipliniran* in razvija *družabnost*. Pri razvoju lastne osebnosti te štiri ponavljajoče značilnosti za otroka pomenijo močan oporni steber pri razvoju lastne osebnosti, vse to pa pripelje do *normalizacije*.

Za normaliziranega otroka je značilno, da ima rad red, delo, tišino, ima globoko spontano koncentracijo, je povezan z realnostjo, rad dela sam, prerasel je posesivni nagon, je samostojen, iniciativen, rad sodeluje z drugimi, rad pomaga drugim, je discipliniran in vesel.

Poglavitni cilj Montessorijeve, je bila *vzgoja za mir*. Prav normaliziran otrok lahko odraste v odgovorno, empatično, altruistično, pozitivno naravnano osebnost.

Odrasli – vzgojitelj

Učitelj ima v Montessori vrtcu več pomembnih vlog: je opazovalec, vodja, vzor in je tisti, ki predstavlja materiale in je oskrbnik okolja.

Učitelj mora biti urejen, umirjen, potrpežljiv, prijeten s svojo prisotnostjo, skratka mora delovati privlačno, saj naj bi bil zgled urejenosti in umirjenosti. Zaupanje in sodelovanje otroka pridobi s podobo, saj mu na ta način pokaže spoštovanje. Učitelj naj bi razmišljal o svojih gibih, saj si morajo slediti počasi, biti elegantni ter minimalni. Učitelj mora biti prepričan vase kot vzgojitelj, samozavesten in naj spoštuje otroka.

Dober učitelj je manj obremenjen s cilji, več pozornosti vlaga v sam proces, v pot, ki vodi do ciljev. Potrebno se je naučiti, kako opazovati, kako se ustaviti, da ne pomaga otroku, ampak ga opazuje.

Temelj metode Montessori je opazovanje. Svoj pristop in materiale je razvila skozi opazovanje otrok. Z opazovanjem zares spoznamo otrokove potrebe in tako opremimo prostor z ustreznimi materiali, ki še dodatno razvijajo otrokove sposobnosti, zaznamo občutljiva obdobja, otroke spoznavamo neposredno in objektivno, ter razvijamo nepristranski in spoštljiv odnos do otroka, do drugih in do sebe.

Opazovanje je del vsakdana z otroki in vključuje: gledanje, poslušanje, zapisovanje, premišljevanje, refleksije, iskanje povezav.

Opazovanje je drža in ne samo spretnost. Kako gledamo otrokovo delo, je odvisno od tega, iz česa izhajamo mi sami, kakšne so naše izkušnje. Izoblikovati moramo tudi samega sebe.

Pripravljeno okolje

Okolje ne more otroka oblikovati, lahko mu pomaga ali ga ovira pri razvoju. Otrok mora oblikovati samega sebe. Okolje mora biti premišljeno pripravljeno. Odrasel ga mora pripraviti z znanjem in v njem aktivno sodelovati z otrokom.

Otrok, ki vsak dan preživi skrbno pripravljenem okolju, v njem dela z vedno večjo zbranostjo in samokontrolo. Ker je delo otrok drugačno od dela odraslih, tudi ne iščejo pomoči, ampak hočejo vse narediti sami. Otrok dela iz veselja, ne zaradi rezultata.

Prav pripravljeno okolje bo otroku pomagalo, da bo samostojen, samodiscipliniran, da bo poznal samega sebe, da bo notranje motiviran za učenje, da bo znal sistematično pristopiti k reševanju težav in pridobivanju spretnosti.

V Montessori vrtcu je vse pripravljeno za otroka, je njegove velikosti, zato učitelj nima svoje mize, stola.

1.6.3 SAMOSTOJNOST OTROKA / ORGANIZIRANOST VRTCA

Samostojnost je eden pomembnih ciljev pri vzgoji otrok. Montessorijeva je poudarjala spoštovanje otroka, pozorno opazovanje njegovega razvoja, pripravljenost služiti otroku tako, da mu pomagamo, ko pomoč zares potrebuje. Če otroku preveč in prehitro pomagamo, ga to zavira in odbija od dela.

Vrtec je organiziran tako, da poteka v *starostno mešanih skupinah*.

- jaslično, mlajšo skupino, sestavljajo otroci od 11 mesecev do treh let,
- vrtčevsko, starejšo skupino, pa sestavljajo otroci, stari od treh do šest let.

Na način heterogenih skupin se otroci veliko učijo drug od drugega in si med seboj pomagajo. Starejši skrbijo za mlajše, prevzemajo odgovornost, mlajši se učijo, kako poskrbeti za drugega, da se bo dobro počutil. Drug od drugega se učijo tudi pri uporabi materialov, pri pripravi obrokov in pri hranjenju. Otrok je hkrati zgled in tisti, ki se od zgleda uči.

Že od jutranjega vstopa v vrtec ima otrok vse pripravljeno tako, da je lahko povsem samostojen. Vse v garderobi je primerne višine, sam se preobuje in obesi oblačilo. Kljuka na vratih je nameščena nizko, v sobi je nizek kuhinjski pult. Sami si pripravijo zajtrk, pri zajtrku pa sedi poleg drugih, klepeta z njimi ali pa jih samo posluša, opazuje. Stranišča in umivalniki so na primerni višini, da se lahko otrok sam uredi, umije in opravi potrebo.

Dopoldne vsaj dve uri delo poteka z materiali. Otrok svobodno izbira materiale, dela z njimi, ponavlja iste gibe, se poglobi v delo. Po končanem delu pospravi za seboj. Kadar pa otrok želi premor, se lahko usede v mirni kotiček, izbere kakšno knjigo ali pa samo opazuje kakšno podobo znanega umetniškega dela, saj so vse slike v višini otrokovih oči.

Gibanje na črti poteka vsak dopoldan. Na tleh je nalepljena črta ovalne oblike, po kateri otroci hodijo, poskakujejo, korakajo, plešejo. S tem pa razvijajo gibalne spretnosti, telesno moč, ravnotežje, koordinacijo gibov. Temu sledi *igra tišine*, ko so otroci nekaj sekund čisto tiho in pri miru. Pri tem lahko zaprejo oči, poslušajo kakšen zvok, skratka se umirijo - notranje in zunanje. S to igro otrok razvija koncentracijo, s katero obvladuje svoje misli, telo in pridobiva notranjo disciplino. Vse to mu bo pomagalo pridobiti pozitivno samopodobo, da se bo čutil sposobnega, da bo samostojen, samozavesten, neodvisen, da bo znal poskrbeti sam zase in za druge.

Pred kosilom gredo vsak dan na svež zrak, ne glede na vreme, saj imajo pokrito teraso na kateri se lahko malo razgibajo in družijo.

Po kosilu lahko starejši otroci delajo z materiali, mlajši pa gredo spat. Po spanju sledi malica, ki si jo pripravijo sami, kasneje pa imajo ponovno čas za delo z materiali.

1.6.4 VZGOJNI CILJI IN NAČELA

1. Svoboda in meje

V knjigi (Montesori, 2006) je zapisano: *»Vzgojna metoda, ki temelji na svobodi, mora nastopiti kot pomoč otroku, da bi svobodo osvojil, in mora imeti za cilj osvoboditev otroka tistih vezi, ki omejujejo njegovo spontano izražanje. Ko bo otrok postopoma napredoval po tej poti, bo njegovo spontano izražanje vse bolj pristno v svoji resničnosti, razodelo nam bo njegovo pravo naravo«.*

Svobodo razume kot osvoboditev posameznih zmožnosti in s tem poslušnost življenjskemu nagibu, za katerega predpostavljamo, da je nagnjen k pozitivnemu. Ta sposobnost osvoboditve zahteva spoštovanje in obenem primerno oziroma le nujno pomoč, da bi svoboda postala dosežek in ne dar brez obveznosti.

Vzgojiteljeva večšina je ravno v razločevanju, kdaj otrok določene starosti sledi oz. ne sledi temu nagibu resnice, kdaj ta svoboda postane divjaštvo, lenoba, nered,...

Otroku ne nameravamo dopustiti vsake dejavnosti, vsakega nagiba. Dovoliti, da daje noge na mizo, prste v nos ali da poriva sošolce, ne da bi posegli in ga popravili, ne pomeni spoštovati svobode niti ne pomeni pomagati k osvoboditvi.

2. Moralna vzgoja – stopnje poslušnosti in disciplina

Naravni razvoj poslušnosti ima tri stopnje (Montessori, 2006):

- Na prvi stopnji otrok uboga, čeprav ne vedno, kar imamo za odraz muhavosti. Dejansko pa stvari ne razumemo in je potrebna globlja analiza. Poslušnosti ni odvisna samo od tega, čemur navadno pravimo dobra volja. Da bi lahko izpolnil ukaz, mora otrok doseči določeno stopnjo zrelosti in mero sposobnosti, ki jo potrebuje za izvedbo ukaza. Zato je poslušnost v predšolskem obdobju treba ocenjevati odvisno od že obstoječih sposobnosti. Neumno bi bilo nekomu ukazati, naj hodi po nosu. To je fizično nemogoče. Enako noro je od nepismenega zahtevati, naj napiše pismo. Podobno moramo najprej vedeti, ali je poslušnost sploh mogoča in izvedljiva na trenutni stopnji otrokovega razvoja.

Poslušnost ni nujno vedno negativno opredeljena. Pomeni predvsem delovanje v skladu z voljo nekoga drugega. Otrokova poslušnost je odvisna predvsem od razvoja njegovih sposobnosti. Lahko se zgodi, da otrok enkrat ukaz izpolni, drugič pa ne. To pogosto razumemo kot izraz zlobe. Če učitelj kljub temu vztraja še naprej ali otroka celo ošteva in kaznuje, zavira njegov nadaljnji razvoj.

Nič ni bolj škodljivega kot jemanje poguma otroku v obdobju, ko se še samoizgrajuje.

Če otrok ni gospodar svojih dejanj in ne more upoštevati niti svoje lastne volje, bo še toliko manj sposoben upoštevati voljo oziroma zahtevo nekoga drugega.

- Druga stopnja nastopi, ko otrok lahko vedno uboga, ker ni več nobenih ovir, ki bi izvirale iz njegove nezmožnosti samokontrole. Njegove sposobnosti so se že dovolj ustalile, da jih lahko usmerja ne samo njegova volja, ampak tudi volja nekoga drugega. Otroku lahko sprejme želje drugega in jih odseva s svojim obnašanjem. To je najvišja oblika poslušnosti, h kateri stremi današnje izobraževanje. Povprečen učitelj zahteva samo to, da ga ubogajo.
- Otroku napreduje k tretji stopnji poslušnosti, kateremu je bilo omogočeno, da se polno razvije v skladu z naravnimi zakoni. Njegova ubogljivost se na tretji stopnji obrne k osebnosti, za katero čuti, da ga v sposobnostih prekaša.

Sposobnost ubogati je tretja in zadnja stopnja v razvoju volje in omogoča pojav ubogljivosti.

Obstaja še drugačna disciplina tradicionalnega značaja, ki pomeni problem, s katerim se ukvarjamo odrasli. Odrasli mislimo, da lahko disciplino dosežemo s pomočjo splošno poznanih sredstev, s prepričevanjem, karanjem in ukazovanjem. Taka oblika discipline je lahko v nekaterih primerih pri starejših otrocih koristna in lahko v začetku daje vtis učinkovitosti. Vendar s časom izgine in se skozi svobodno izbiro dela spreobrne v spontano disciplino, ki prihaja iz notranjosti in bo kasneje postala odraz volje. Montessorijeva je to disciplino opazila pri otrocih kot naraven, spontan pojav.

3. Kozmična vzgoja

Kozmična vzgoja ni omejena samo na obravnavo družboslovnih in naravoslovnih znanosti, ampak je sestavni del celotnega vzgojnega dogajanja in temeljni odnos omenjene celovite vzgoje. Ta vzgoja služi kot izhodišče za prikaz okolja. Otroka želi naučiti, da narava in človek sovplivata drug na drugega. Kozmična vzgoja izhaja iz celote in otroka v skladu z njegovimi razvojnimi fazami vključuje v ta sistem. Najprej mu posreduje pregled oziroma shemo sistema.

Cilj kozmične vzgoje je, da otrok postane odgovoren svetovljan, ki se zaveda svojega mesta in odgovornosti v kozmosu, ter svoje moči zastavlja za ustvarjanje uspešnega, humanega in življenja vrednega sveta.

4. Vzgoja za mir

Otroci so upanje v evoluciji človeštva. Da bi lahko ustvarili svet miru in spoštovanja, je potrebno, da se osredotočimo na vzgojo za mir zelo zgodaj. Medtem ko v kurikulumu učimo o miru, se ta ne more odražati v miru. Samo govorjenje ne zadošča, otroci morajo izkusiti okolje, ki bo omogočalo razvoj miroljubnih posameznikov. Zato vzgoja za mir najprej zahteva spremenjeno držo vzgojitelja. Njegova priprava na vzgojo za mir mora biti fizična (telesni vidiki, predvsem gibanje), umska (pridobitev ustreznih informacij o vzgoji za mir; ne gre le za pridobitev znanja, ampak mora to voditi k razumevanju, tako da je uporaba znanja smiselna, inteligentna) in duhovna (videti notranje izraze otrokove duše).

1.6.5 GIBANJE IN KOGNICIJA

Gibanje in kognicija sta močno prepletena. Gibanje lahko spodbuja mišljenje ter učenje. Naši možgani se razvijajo v svetu, kjer se gibljemo in delamo, ne v svetu, kjer sedimo za mizo in abstraktno tuhtamo. Montessorijeva je opazila, da je mišljenje najprej izraženo v rokah, nato v besedah. Razvila je sistem vzgoje in izobraževanja, v katerem je v veliki meri prisotna manipulacija s predmeti. Pravijo, da je v zadnjih letih prišlo do eksplozije fasciniranih raziskav o povezavi gibanja in kognicije, saj naj bi vzgoja in izobraževanje vključevali gibanje in s tem spodbujali učenje (Program vrta Montessori, 2013).

Na področju gibanja moramo otroku pripraviti dejavnosti, ki mu pomagajo razvijati koordinacijo, ravnotežje in moč. Te dejavnosti morajo odgovarjati na otrokove potrebe in interese na določeni stopnji raziskovanja, samostojnosti in imitacije.

Cilji, ki jih z dejavnostmi na področju gibanja želimo doseči, so med drugim:

- omogočiti zdrav telesni razvoj, z učenjem skrbi zase (higiena, zdravje),
- spodbujanje in omogočanje gibanja otrok,
- pogosto gibanje na svežem zraku,
- sprehodi v ritmu in hitrosti otroka (vključno s strminami),
- razvijati moč, hitrost, spretnost, samokontrolo gibanja,
- spodbujanje zavedanje lastnega telesa in nadzora nad gibi telesa,
- omogočanje priložnosti, za razvoj samozaupanja, samozavesti na gibalnem področju otroka,
- uvajanje v svet iger in športa: spoštovanje pravil (spoštovanje drugih, okolja in zaradi varnosti), učenje sodelovanja, sprejemanja zmag in porazov.

Otroci čutijo potrebo po telesnem gibanju in se tega veselijo. Ker pa telo raste, morajo otroci razvijati obvladovanje rok in nog, ravnotežja in koordinacijo gibov (Montessori, 2006).

1.7 PROBLEM IN CILJI

Namen diplomskega dela je predstaviti pomen gibanja v predšolskem obdobju, prednost zasebnih vrtcev, športnih pedagogov in predvsem primerjavo gibalnih/športnih dejavnosti v predšolskem obdobju v športnem vrtcu in v vrtcu Marie Montessori.

Glede na predmet in problem so cilji diplomskega dela naslednji:

- predstaviti prednosti zasebnih vrtcev in pomen gibalnih/športnih dejavnosti v njih;
- primerjati in predstaviti vzgojni koncept, gibalne/športne vsebine v zasebnih vrtcih (načrtovanje gibalne/športne dejavnosti, učne metode, učne oblike, organizacijske oblike, didaktične principe, materiale oziroma pripomočke, ki jih uporabljajo, in program dela za otroke v športnih vrtcih in vrtcih Marie Montessori);
- opredeliti vlogo športnega pedagoga/vzgojitelja.

2 METODE DE LA

Diplomsko delo je monografskega tipa, pri katerem je uporabljena deskriptivna metoda dela. Z nalogo smo predstavili, kako je gibalna/športna dejavnost pomembna v predšolskem obdobju. Predstavili smo primerjavo med programi dela v zasebnem športnem vrtcu in v vrtcu Marie Montessori, pri čemer smo se osredotočili na gibalno/športno področje. Opisali smo tudi nekaj izbranih elementarnih iger in vlogo vzgojitelja oziroma športnega pedagoga pri gibanju. Pri pisanju nam je bila v pomoč predvsem domača in deloma tuja literatura. Uporabljena je bila metoda lastnih spoznanj in izkušenj, ki smo jih pridobili med opazovanjem dela v zasebnem športnem vrtcu Znajček v Ljubljani in v vrtcu Antonina – Montessori pedagogiki v Biljah pri Novi Gorici.

Pri izdelavi diplomskega dela smo uporabili naslednje metode:

- zbiranje gradiva,
- pregledovanje gradiva,
- povzemanje,
- prirejanje,
- prevajanje,
- slikanje,
- citiranje in
- metoda lastnih spoznanj.

3 GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V ŠPORTNEM VRTCU IN VRTCU MARIE MONTESSORI

3.1 VSEBINE KURIKULARNEGA PODROČJA GIBANJE

3.1.1 NARAVNE OBLIKE GIBANJ

Tako v zasebnem športnem vrtcu kot tudi v vrtcu Marie Montessori otroci skozi igro ali kot del vsakodnevnih dejavnosti usvajajo naravne oblike gibanj.

Naravne oblike gibanj človeku omogočajo dejavno in kakovostno življenje in ga spremljajo skozi celoten ontogenetski razvoj, od spočetja do pozne starosti (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

V posameznih delih vadbene enote se z naravnimi oblikami gibanja lahko izpolnjujejo različne naloge. V začetnem delu vadbene enote se naravne oblike gibanj lahko uporabijo za ogrevanje, ki naj bi bilo sestavni del vsake človekove dejavnosti. Ogrevanje zavzema poleg funkcionalne proizvodnje toplote tudi psihično in gibalno komponento priprave na dejavnost. Ogrevanje v športu naj bi se začelo z lahkotnejšim, dinamičnim gibanjem (teki, poskoki, lazenja, dinamične oblike plazenj). Uporabna so tudi sestavljena gibanja (vlečenja, nošenja, meti, lovljenja predmetov, prijemi partnerja in/ali različnih orodij). Lahkotnejšemu ogrevanju sledijo elementarne igre, ki so primerne za ogrevanje (tekalne igre, lovljenja itn.), in kompleksi gimnastičnih vaj za splošno in specialno ogrevanje. Navedene naravne oblike gibanj so v začetku vadbene enote primerne za vse starostne kategorije, druge naravne oblike gibanj pa so prezahtevne in zahtevajo poprejšnjo ogrevanje. V glavnem delu vadbene enote pa se lahko naravne oblike gibanja uporabljajo za razvoj gibalnih sposobnosti (moč, koordinacija, hitrost, ravnotežje, preciznost in gibljivost), pridobivanje gibalnih informacij (gibalno učenje) in utrjevanje gibalnih spretnosti. V zaključnem delu vadbene enote skušamo z naravnimi oblikami gibanj doseči psihofizično umiritev vadečih – hoja, umirjena plazenja ali lazenja, igre preciznosti itn. (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

Naravne oblike gibanj se lahko izvajajo elementarno v osnovnih oblikah, v olajšanih in oteženih razmerah. Gibanja se najprej izvajajo prosto (brez pripomočkov), kasneje jih lahko popestrimo in otežimo z uporabo drobnih rekvizitov (kolebnice, žoge, palice ipd.) ali pomožnih in glavnih orodij (klopi, skrinje, bradlje, drogovi, krogi ipd.). Naravne oblike gibanj najpogosteje uvrščamo v preproste igralne oblike, rečemo jim tudi elementarne igre. Zaradi večje vadbene motivacije, ki jo spodbudi igra, hitreje dosežemo želene učinke vadbe (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

Naravne oblike gibanja se delijo v tri sklope (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

- Pedipulacije oziroma lokomocije, kamor prištevamo različna osnovna premikanja celega telesa v prostoru (plazenja, lazenja, hoja, tek, padci, plezanje, skoki).
- Manipulacije, v katerih je zajeto opravljanje osnovnih gibalnih operacij s posameznimi telesnimi segmenti (prijemi, meti in lovljenje predmetov, udarci in blokade udarcev).
- Sestavljena gibanja, ki se sestojijo iz lokomocij in manipulacij, ki se izvajajo hkrati (potiskanje, vlečenje, dviganja in nošenja).

PLAZENJA

Plazenje je gibanje, pri katerem otrok za premikanje po prostoru uporablja roke, noge in trup, ki je ves čas v stiku s podlago. To pomeni, da se plazenje lahko izvaja v različnih legah (Pistotnik, 2003).

- na klopi: plazenje po trebuhu, z rokami se vlečemo naprej, noge so skupaj in iztegnjene,
- na klopi: plazenje po trebuhu, z rokami se potiskamo nazaj, noge so skupaj in iztegnjene,
- plazenje čez oviro (dve blazini z naklonom) po trebuhu ali po hrbtu,
- plazenje čez oviro (klopjo) po trebuhu ali po hrbtu,
- plazenje z oponašanjem živali,
- kotaljenje po vodoravni blazini,
- kotaljenje po blazini z naklonom.

LAZENJA

Lazenje je oblika gibanja, pri kateri se vadeči premikajo s pomočjo rok in nog, trup pa je dvignjen od podlage. To pomeni, da se lazenja izvajajo v različnih mešanih oporah na rokah in nogah (opore ležno, klečno, čepno ali sedno). Prvinska oblika lazenja se izvaja v opori klečno spredaj, ker ima tako otrok večjo podporno ploskev in s tem boljše ravnotežje (Pistotnik, 2003). Položaji lazenja so:

- lazenje po vseh štirih, trebuh obrnjen navzdol (po dlaneh in stopalih): naprej/nazaj,
- lazenje po vseh štirih, trebuh obrnjen navzgor: naprej/nazaj,
- lazenje po vseh štirih bočno: v eno smer, v drugo smer,
- samokolnica,
- lazenje preko ovire: naprej/nazaj, s trebuhom navzgor ali navzdol, bočno,
- lazenje po lestvi, dveh paralelnih prečkah v vodoravni legi (dlani in stopala): naprej/nazaj,
- lazenje po gredi (težje za ravnotežje): naprej/nazaj.

HOJA

Je osnovna oblika gibanja, ki jo vsakodnevno uporabljamo za premikanje v prostoru. Običajna hoja je počasnejše gibanje, pri katerem je vsaj ena noga stalno v stiku s podlago. Otrok se običajno nauči hoditi okoli 12. meseca starosti, vendar je to gibanje nezanesljivo in še zelo nekoordinirano, saj se oblikuje vse tja do drugega leta starosti in še dlje (Pistotnik, 2003). Vse oblike hoje lahko uporabljamo naprej, nazaj ali bočno:

- hoja prosto (igra: na znak počepnemo/ na znak spet hodimo prosto),
- hoja po črti s postavljanjem stopal na črto (s prsti dotik pete),
- hoja s kratkimi ali dolgimi koraki,
- hoja s podrsavanjem (smučanje),
- hoja počasi ali hitro (igra: na znak menjaš hitro ali počasi),
- hoja po prstih, petah, po robu stopala,
- hoja s stopali navzven ali navznoter,
- korakanje z visokim dviganjem kolen,
- hoja v počepu (igra: račke).

- prisunski koraki ali križni koraki,
- hoja po akustičnih znakih,
- hoja z vodenjem žoge,
- hoja z žogo na iztegnjeni dlani,
- hoja preko ovir (stopanje v obroče, preko blazin, klopi,...),
- hoja po gredi,
- hoja po klopi,
- hoja navzdol ali navzgor,
- hoja po vrvi.

TEK

Drugi najpomembnejši način gibanja človeka je tek. Tek je le hitrejše gibanje, pri katerem se zaradi močnejših odzivov od podlage pojavi brezpodporna faza, tj. faza leta, pri čemer pa ne prihaja do večjih nihanj težišča telesa (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

Tek triletnika je še vedno podoben hitri hoji, če pa otrok že steče, so to kratke razdalje. Po četrtem letu starosti postaja hoja že bolj enakomerna, tek bolj dinamičen, število padcev pa se močno zmanjša. V tem času otrok že suvereno hodi, njegov tek pa je podoben teku odraslih. Otrok zdaj teče bolj sproščeno, prožno ter v določenem tempu in ritmu. Sposoben je hitro spreminjati smer. To je tudi obdobje, ko rad tekmuje s sovrstniki (Videmšek in Visinski, 2001). Oblike teka so:

- tek prosto – igra (na znak se usedemo/ prosto tečemo),
- tek počasi/hitro,
- tek s prisunskimi/križnimi koraki (šele potem, ko obvladajo hojo na ta način),
- tek naprej/vzvratno,
- tek z visokim dviganjem kolen,
- tek v strmino/navzdol,
- tek preko nizkih ovir (palic, kolebnic, telovadnih copat,...),
- tek med ovirami (slalom),
- tek s spremembami smeri,
- tek po prstih,
- tek s stopanjem v obroče.

PADCI

Prehod v nižji, nov ravnotežni položaj se imenuje padec. Padec je gibanje telesa iz praviloma višjega pokončnega položaja (opore) v nižji položaj, najpogosteje leže (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

Padci se delijo glede na smer gibanja telesa, v katero pada (naprej, bočno, nazaj), in glede na površino telesa, na katero pada (bok, hrbet, roke).

PLEZANJE

Ko otrok obvlada lazenje, se začne pojavljati plezanje kot gibanje. Otroka radovednost s tal preusmeri na raziskovanje više ležečih površin. To mu uspe samostojno doseči le tako, da se ob objektu, ki ga zanima, z rokami povleče navzgor in se postavi na noge. To so osnove

plezanja, ki pa se v večji meri razmahnejo šele ko otrok shodi in postane okretnejši v prostoru ter si v večji meri okrepi mišice rok in ramenskega obroča (Pistotnik, Pinter in Dolenc, 2002).

Ko otrok dopolni štiri leta, plezanje postane bolj zanesljivo in pogumno, nima več večjih težav pri spustu. Premaguje tudi navpična plezala – različne letvenike, zvirala, kozolce, posebno pa so priporočljiva naravna plezala v parkih in gozdovih, ampak vedno v prisotnosti odrasle osebe (Videmšek in Visinski, 2001).

Oblike plezanja:

- plezanje po letveniku gor/dol/vstran,
- plezanje po letveniku z dotikom raznih oznak na letveniku,
- plezanje po drogu,
- plezanje po vrvi z vozli,
- plezanje po plezalni steni.

SKOKI

Že zelo zgodaj v razvoju se pri otrocih pojavi skakanje. To so le različni poskoki na mestu in s sonožnim odrivom. Za različne skoke pa mora biti otrok že dovolj krepak in koordiniran, saj je značilno, da so sestavljeni iz treh faz: odriva, leta in doskoka (Pistotnik, 2003).

Otrok od drugega leta najprej skače sonožno. Kasneje, približno pri treh letih, zmore skakati tudi enonožno, skakati v daljino in globino ter v višino in v teku. Po petem letu starosti otrok brez težav skače enonožno, na mestu ali v gibanju. Preskakuje tudi kolebnico. Z različnimi skoki in poskoki razvija odzivno moč, še posebej krepi mišice stopal, vpliva na gibljivost nožnih sklepov, krepi trebušne, prsne, hrbtne mišice in mišice ramenskega obroča. Razvija tudi sposobnost ravnotežja, koordinacije gibanja in seveda tudi pogum, zlasti pri skokih v daljino in globino (Videmšek in Visinski, 2001).

Otrok lahko skače:

- v daljino (skok čez jarek, lužo, potok,...),
- v globino (skok s stola, letvenika, klopi,...),
- v višino (skok na pločnik, polivalentno blazino,...),
- sonožno na mestu/v gibanju/v globino/v višino/naprej-nazaj/levo-desno/v obročce/preko ovir/mala ponjava/čez elastiko, kolebnico/oponašane živali (žaba, zajec,...),
- po eni nogi ali
- hopsa.

POTISKANJA IN VLEČENJA

Potiskanje je gibanje, pri katerem je objekt običajno pred vadečim, ki ga skuša odriniti od sebe, kar pomeni, da se bo objekt gibal proč od izvora sile oziroma bo sila usmerjena k objektu. Glede na premikanje objekta je vadeči za njim (Pistotnik, 2003).

Vlečenje je gibanje, pri katerem skuša vadeči objekt pritegniti k sebi, kar pomeni, da s bo objekt približal k izvoru sile oziroma bo sila usmerjena od objekta. Tako so glede na premikanje objekta pri vlečenju vadeči pred objektom (Pistotnik, 2003).

Vrste potiskanja in vlečenja so:

- potiskanja in vlečenja v paru,
- potiskanja rekvizitov (blazin).

NOŠENJE IN DVIGOVANJE

Nošenje je gibanje, pri katerem se predmet med premikanjem v prostoru zadržuje v dvignjenem položaju. Nošenja se lahko izvajajo v različnih položajih: stoje, kleče, čepe, v različnih oporah ali celo leže (Pistotnik, 2003).

Dvigovanje je gibanje, pri katerem predmete ali lastno telo premikamo v nasprotni smeri od sile gravitacije. Dvig je pogosto dinamično gibanje, ki se izvede pred nošenjem, lahko pa je le premik objekta z mesta, čemur sledi spuščanje tega v izhodiščni položaj (Pistotnik, 2003).

Zaradi krepilnega učinka so za otroka zelo koristna gibanja, kot so dvigovanje, nošenje, vlečenje in potiskanje različnih predmetov. Pri izbiri teh dejavnosti moramo biti še posebno previdni. Teža predmeta, ki ga otrok nosi, namreč ne sme biti prevelika (težka žoga, ki jo uporabljamo za vadbo, ne sme biti težja od 2kg). Čeprav te gibalne naloge zahtevajo večjo mero previdnosti, to ni razlog, da se jih izogibamo. Nasprotno, izvajamo jih vedno, kadar imamo možnost, ker z njimi krepimo otroka (Videmšek in Pišot, 2007).

Primeri nošenja in dvigovanja pri delu z otroki:

- pomoč pri pripravi športnih rekvizitov za vadbo,
- pospravljanje materialov, rekvizitov,
- prenos mize/stola,
- sajenje rož,
- zalivanje rastlin,
- pometanje, čiščenje tal.

METANJE, LOVLJENJE, ZADEVANJE IN ODBIJANJE

To so gibanja, ki razvijajo osnovne sestavine otrokove motorike. Za njihovo izvajanje so potrebne skladnost gibanja, natančnost, hitra odzivnosti in pravšnje aktiviranje moči za premagovanje teže predmeta (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003).

Otrok si z osnovnimi dejavnostmi z žogo razvija koordinacijo gibanja, ravnotežje, moč rok in ramenskega obroča, natančnost podajanja, lovljenja in zadevanja ter odzivno hitrost. Gibanja z žogo tudi vplivajo na razvijanje otrokove pozornosti in situacijskega mišljenja. Skupinske igre z žogo pa razvijajo pri otroku sodelovanje, spoštovanje različnosti in upoštevanja preprostih pravil (Videmšek in Visinski, 2001).

Primeri aktivnosti:

- metanje žoge soročno v zrak in njeno lovljenje,
- metanje žoge v steno soročno od spodaj/iznad glave,
- metanje žoge v steno ali v gol z eno roko,
- odbijanje žoge od tal in soročno lovljenje,
- vodenje žoge z eno roko,

- zadevanje koša na kratki razdalji in nizki višini,
- podiranje kijev s kotalečo žogo,
- zadevanje kotaleče se težke žoge z manjšimi in lažjimi žogami,
- met teniške žogice čez vrvico ali v steno.

3.1.2 ELEMENTARNE GIBALNE IGRE

Elementarne igre so igre, ki vključujejo elementarne oblike človekovega gibanja in v katerih imamo možnost prilagajanja pravil trenutni situaciji in potrebam. V športni vzgoji in športu nasploh predstavljajo najpomembnejše sredstvo, s pomočjo katerega lahko vadeči razvijajo gibalne sposobnosti sproščeno in zabavno in se s tem tudi seznanjajo z različnimi gibalnimi informacijami (tehničnimi elementi, taktiko pri različnih športih, posamična gibanja,...), kar predstavlja dobro osnovo za njihov telesni razvoj ter poznejše učenje in delo.

Elementarne igre so tudi pomembno sredstvo vzgoje in socializacije vadečih, saj lahko z njihovo pomočjo pomagamo posamezniku pri vključevanju v družbo ter pri usmerjanju njegovega čustvovanja in obnašanja v različnih okoliščinah. Nikoli ne izbiramo elementarnih iger na vadbenih enotah samo zaradi igre in zabave, ki jo nudi, temveč z vsako igro sledimo izbranemu cilju, ki ga želimo z njeno pomočjo doseči. Ti cilji se glede na različne dele vadbene enote razlikujejo med seboj. V prvem, pripravljalnem delu, skušamo vadeče pripraviti za glavni, zahtevnejši del vadbe (ogrevanje). Glavni del je posvečen učenju in vadbi (pridobivanje novih gibalnih informacij, utrjevanje in razvoj gibalnih sposobnosti), v zadnjem delu vadbe pa gre za telesno in fizično umirjanje, zaključek. Samo dobro izbrana, nadzorovana in vodena elementarna igra lahko postane uporabno vzgojno in poučno praktično sredstvo v športu (Pistotnik, 1995).

Kompleksnejše športne dejavnosti so vse tiste aktivnosti, ki so sestavljene iz elementarnih gibalnih enot. Mednje lahko štejemo spretnosti na tleh (akrobatika – preval naprej/nazaj, razovka, stoja na lopaticah), elementarne igre, osnovni elementi različnih športnih zvrsti, rolanje in drsanje, kolesarjenje, sankanje in smučanje ter igre v vodi in plavanje (Videmšek in Pišot, 2007).

Tako v zasebnem športnem vrtcu kot v vrtcu Marie Montessori je skupno, da izvajajo preproste elementarne gibalne igre. Nekaj izbranih primerov elementarnih iger smo zapisali in razložili v nadaljevanju.

IGRE PROSTO

- *Letala – potres – poplava.*

Otroci prosto tekajo po prostoru, ko zakličemo potres, vsi stečejo k steni in se naslonijo nanjo. Ko zakličemo poplava, vsi splezajo na neko orodje (ali v obroče, na blazine...), in ko zakličemo letala, se vsi uležejo na tla. Povelja kličemo v naključnem vrstnem redu.

- *Ribič gre na lov.*

Dva otroka, ki sta ribiča, se primeta za roke in se postavita na eno stran igrišča. Ostali otroci 'ribice' se postavijo na drugo stran igrišča. Ribiča rečeta: 'Ribič gre na lov!', stečeta proti otrokom in poskušata uloviti čim več ribic. Ostali otroci pa skušajo nedotaknjeni priti na drugo stran igrišča. Kogar se ribiča

dotakneta, brez da bi se spustila za roke, gre z njima na drugo stran in se ju prime za roke, tako se 'mreža' vedno večja, dokler ne polovijo vseh ribic. Če se veriga pretrga, ulov ne velja.

- *Bratec reši me.*

Več otrok - lovcev - označimo z rutico, telovnikom ali čim podobnim, drugi tečejo po igrišču. Kogar se lovec dotakne, razširi noge in stoji na miru. Drugi otroci poskušajo rešiti ujete otroke tako, da se jim splazijo pod nogami. Ko je otrok rešen, lahko spet teče po igrišču.

- *Črni mož.*

En otrok je črni mož in vpraša druge otroke, ki stojijo na drugi strani igrišča: 'Kdo se boji črnega moža?' Otroci odgovorijo: 'Mi že ne!' Črni mož spet vpraša: 'Pa če pride?' Otroci odgovorijo: 'Pa zbežimo!', in stečejo na drugo stran igrišča, črni mož pa jih poskuša čim več ujeti. Kogar se dotakne, gre skupaj z njim na drugo stran igrišča in sedaj oba predstavljata črnega moža. Zadnji otrok, ki ostane, je lahko novi črni mož ali pa zamenjamo igro.

- *Lisica in piščanci.*

En otrok je lisica in hodi naprej, ostali otroci so za njegovim hrbtom za črto in ga sprašujejo: 'Lisica, kaj ješ?' Lisica pa odgovarja: 'Meso, papriko, kokoši, piščance!', in ko reče 'piščance', se obrne proti otrokom in jih začne loviti, otroci pa zbežijo in ji poskušajo uiti na drugo stran igrišča.

- *Gremo domov.*

Po prostoru poljubno označimo domove z obroči ali s kredo. Postavimo dva ali tri domove manj kot je otrok. Otroci se primejo za roke in tekajo v koloni (se vozijo z vlakom), prvi vodi kolono po prostoru med domovi. Nato prvi zakliče 'Domov!' in otroci se razkropijo po prostoru in vsak poskuša zasesti svoj dom. Trije ostanejo brez doma. Igro ponovimo večkrat, tako da je vedno drugi otrok vodnik.

- *Dan in noč.*

Otroke razdelimo v dve enako številčni skupini v vrsto ob črti, tako da je ena vrsta otrok en korak proč na eni strani črte in druga skupina na drugi strani črte. Eno skupino poimenujemo Dan, drugo pa Noč. Ko zakličemo 'Dan!', skupina Dan začne loviti drugo skupino, ti pa zbežijo v drugo smer. Ko zakličemo 'Noč!', pa lovi skupina Noč. Otroci naj štartajo iz različnih začetnih položajev in se gibljejo na različne načine.

IGRE IN VAJE Z ŽOGO

Za uspešno izvajanje dejavnosti z žogo otroci potrebujejo razvite nekatere gibalne sposobnosti do stopnje, ki jim omogoča uspešno izvajanje izbranih gibanj in iger z žogo. Razvijati morajo nekatere koordinacijske sposobnosti (timing, koordinacija rok in nog, hitrost izvajanja kompleksnejših gibalnih nalog), preciznost zadevanja in podajanja z nogo, roko, rekvizitom,

hitrost izbrane reakcije in z njo povezane hitrosti predvidevanja ter orientacijo v prostoru in situacijsko mišljenje.

Vaje z žogo so lahko:

- brcanje žoge prosto po prostoru,
- udarjanje žoge s pestjo prosto po prostoru,
- zadevanje koša z žogo v koloni,
- vodenje žoge prosto po prostoru z obema rokama ali z eno roko,
- kotaljenje žoge po črtah,
- metanje žoge v gol izza črte (sprotno pobiranje žog),
- brcanje žoge v gol izza črte (sprotno pobiranje žoge),
- lovec in zajec: dva ali več otrok ima žogo in poskušajo zadeti čim več otrok v 30 sekundah; vzgojitelj na glas šteje koliko otrok je zadel z žogo posamezen otrok, tisti, ki jih je žoga zadela pa še vedno tečejo in se izmikajo, dokler po 30 sekundah ne zamenjajo lovca,
- zadevanje velike kotaleče se žoge z manjšimi žogami: otroci se postavijo v vrsto, vsak ima svojo žogo, mi zakotalimo težko žogo mimo otrok in oni jo poskušajo zadeti z žogo.

IGRE S KOLEBNICO

- *Repki.*

Kolebnico imamo zataknjeno za hrbtom za hlačami in poskušamo drugemu 'ukrasti' kolebnico, sami pa moramo paziti, da je nam kdo ne ukrade. Na koncu preštejemo, koliko kolebnic je kdo nabral.

- *Preskakovanje dolge kolebnice, ki se vrti v krogu na tleh.*

Otroci so razporejeni v krogu, vzgojitelj je na sredini kroga in vrti kolebnico počasi v krogu po tleh, otroci preskakujejo kolebnico sonožno.

- *Podtekanje dolge kolebnice, ki se vrti vertikalno.*

Dva vzgojitelja ali otrok in vzgojitelj vrtita kolebnico enakomerno vsak na svojem koncu, otroci stojijo v koloni, eden po eden poskuša steči pod kolebnico brez dotika.

- *Preskakovanje kolebnice, ki se vrti vertikalno.*

Dva vzgojitelja ali otrok in vzgojitelj vrtita kolebnico enakomerno vsak na svojem koncu, po en otrok naenkrat preskakuje kolebnico sonožno.

- *Preskakovanje kolebnice, ki stoji pri miru (skok v višino).*
- *Limbo.*

Dva držita kolebnico, otroci stojijo v koloni in drug za drugim poskušajo iti pod kolebnico z upogibanjem v trupu z glavo nazaj (pomembna je dobra predstavitev!). Ko grejo vsi pod kolebnico, spustimo kolebnico malo nižje. Kdor se dotakne kolebnice, izpade in počaka ob strani.

- *Prehod dveh paralelnih kolebnic.*

Dve napeti kolebnici ena pod drugo, otroci so v koloni en za drugim in eden po eden poskušajo iti skozi kolebnici, brez da bi se ju dotaknili. Kolebnico lahko držita dva vzgojitelja, otrok in vzgojitelj ali dva otroka.

IGRE Z OBROČI

- *Avto.*

Vsak otrok ima svoj obroč. Tekajo po prostoru z obročem, kot bi vozili avto. Ko pokažemo 'rdečo luč' (rdeč okrogel kartonček ali pa zakličemo 'Rdeča!'), vržejo obroč na tla in skočijo vanj v počep, dokler ne pokažemo 'zeleno luč' (zelen okrogel kartonček ali na zakličemo 'Zelena!'), ko poberejo obroč in spet 'vozijo avto'. Najmljajši pa lahko tudi na glasbeno spremljavo vozijo avto.

- *Kotaljenje obroča prosto.*

Otrokom rečemo: zakotalimo obroč, da bo šel sam čim dlje!

IGRE S PADALOM

- *Goba.*

Otroci sedijo na tleh in držijo napeto padalo. Na povelje 'Vstani!' vsi otroci vstanejo na mestu in dvignejo padalo. Nato počasi spustijo padalo in se usedejo.

- *Menjava mest.*

Vzgojitelj zakliče dve imeni in ta dva otroka morata hitro zamenjati mesti, medtem ko je padalo v zraku.

- *Visoka goba.*

Ko otroci vstanejo s padalom, naredijo še dva koraka naprej proti sredini. To dvigne padalo še višje.

- *Mačka in miš.*

En otrok je miš, drugi je mačka, ostali otroci držijo padalo. Mačka stopi na sredo padala, miš pa se skriva pod padalo. Vsi stresajo padalo, da bi skrili miš. Ko mačka ulovi miš, določimo drugo mačko in miš.

- *Pes in zajec.*

Na padalo vržemo veliko žogo in otroci stresajo padalo, da žoga poskakuje. To je pes. Nato vržemo noter še majhno žogico (zajca). Nekaj otrok poskuša zajcu pobegniti v luknjo, nekaj drugih otrok pa poskuša psu dotakniti se zajca.

3.2 NAČRTOVANJE GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI V VRTCU

V obeh vrtcih načrtujejo gibalne/športne dejavnosti, vendar pa jih načrtujejo po drugačni organizaciji in načinu dela.

Sodobni kurikulumi so ciljno in procesno razvojno naravnani, kar pomeni, da do realizacije ciljev pridemo po različnih poteh, ki so prilagojene razvojni stopnji otroka. Predlagane vsebine v Kurikulumu za vrtce so strokovna ponudba vzgojiteljem, izbira predlaganih dejavnosti pa je odvisna od avtonomnih odločitev posameznega strokovnega delavca. Smotno je torej pričakovati, da se bodo vsebine med posameznimi vrtci razlikovale (Zajec idr., 2010).

Dejstvo je, da je le 56,5% vseh otrok vključenih v organizirane športne dejavnosti zunaj vrtca. Vrtec pa jih obiskuje 70% vseh in več kot 90% otrok, starejših od 5 let (Statistični urad RS, 2008, v Šimunič, Volmut in Pišot, 2010).

Vzgojitelj ima veliko svobode pri izbiri vsebin za realizacijo istih ciljev. Njegova avtonomnost izbire se veže na geografske, podnebne in kadrovske razmere, socialni kontekst, aktualnost trenutnih vsebin pri ostalih področjih itd., zato je izbira vsebin in organizacijskih oblik v domeni posameznega vzgojitelja. Njegova strokovna usposobljenost torej določa kako, kdaj in s katerimi vsebinami bo dosegel zastavljene cilje. Pri tem mora upoštevati tudi vsebinske, materialne, organizacijske in kadrovske vidike za izvajanje gibanja v vrtcu, v katerem deluje (Šimunič, Volmut in Pišot, 2010).

Pomembno je, da so dejavnosti načrtovane na osnovi temeljitega poznavanja in razumevanja otrokovega razvoja in potreb. Otroci so uspešni le, kadar se upoštevajo značilnosti posameznika, saj je uspeh relativen glede na individualne interese in sposobnosti otroka. Otroku pomagajo, da zazna svoj napredek in ga doživi kot uspeh ne glede na dosežke vrstnikov (Bahovec, 2007).

Športni vrtec Znajček

Organizacijo in podrobno vsebino določi vrtec z letnim delovnim načrtom, v katerem med drugim opredeli tudi vse potrebne kadrovske, vsebinske in materialne pogoje, ki jih bodo vzgojitelji potrebovali skozi vse leto. Dokument predstavlja podlago letnemu načrtu za področje gibanja, pri čemer vzgojitelj upošteva posebnosti vrtca in skladno z navodili veljavnega Kurikula za vrtce določi, koliko časa bo posvetil posameznim predlaganim vsebinam. Športna dejavnost v vrtcih potrebuje zelo premišljen in organiziran način dela (Šimunič, Volmut in Pišot, 2010).

Posebnost športnega vrtca Znajček je, da ponuja otrokom v načrtu gibalnih/športnih dejavnosti tečaje rolanja, plavanja, smučanja, teka na smučeh, drsanja in tabore v naravi, za

katere morajo starši v drugih vrtcih otroke vključevati dodatno v okviru športnih društev, ki potekajo v popoldanskem času.

Vrtec Marie Montessori

Ob rednem gibanju, ki poteka vsakodnevno v sobi in na prostem ter v telovadnici z vzgojiteljem, vrtec ponudi poglobljeno razvijanje določenega vidika otrokovega gibanja. V razširjenem popoldanskem programu vrtec otrokom nudi še plesne in baletne urice. Za tečaje plavanja se dogovorijo skupaj s starši in po dogovoru z različnimi plavalnimi društvi.

3.3 METODE DELA PRI GIBALNI/ŠPORTNI DEJAVNOSTI

Športni vrtec Znajček

V športnem vrtcu Znajček uporabljajo vse tri vrste metod dela.

- *Metoda demonstracije.*
Ta metoda ima v predšolskem obdobju še posebej pomembno vlogo. Kar želimo otroka naučiti, mu moramo pokazati, le tako bo dobil jasno predstavo o gibanju, ki naj bi ga izvedli. Pri gibalnih/športnih dejavnostih ne gre le za demonstracijo gibanja, temveč za način sporazumevanja med vzgojiteljem in otroki ter med otroki (Videmšek in Pišot, 2007).
- *Metoda razlage.*
Pri metodi razlage gre predvsem za opisovanje, pojasnjevanje in popraviljanje določenih gibalnih nalog. Razlaga naj bo kratka, jedrnata in razumljiva. Velja naj pravilo, čim manjši so otroci, krajša naj bo razlaga. Postopno vpeljujemo nove pojme in izraze (Videmšek in Pišot, 2007).
- *Pogovor.*
Pogovor naj bo umirjen, sproščen in primeren otrokovi starosti. Vzgojitelj naj se odziva na vprašanja in prošnje otrok, spodbuja naj jih k postavljanju vprašanj (Zajec idr., 2010).

Vrtec Marie Montessori

V vrtcih Marie Montessori, uporabljajo metodo demonstracije in samo pri določenih vajah metodo razlage.

Posebna oblika gibanja, ki se vsakodnevno izvaja v montessori vrtcih, je *vsakodnevno gibanje po črti*, ki se udeležijo vsi otroci v vrtcu. Namen dejavnosti na črti je razvijanje grobe in fine motorike, razvijanje različnih veščin poslušanja, ravnotežja, koordinacije, zavedanja telesa in smisla notranje discipline, kontrola telesa v gibanju. Pri tem razlikujemo hojo po črti in vaje na črti. Vaje lahko spremljamo s počasno glasbo, ki spodbuja otroka h glasbi. Glasba je le za hojo. Kadar hodijo peta-prsti, glasbe ni v ozadju. Glasba ima lahko poseben akord za merjenje razdalje, tako da se otroci odzovejo na glasbo in ni potrebe po ustnem povabilu za ohranjanje razdalje med otroci. Glasba otrokom lahko pove, kako hoditi; postopno se lahko začnejo odzivati na glasbo namesto na ustne napotke. Pri tem poskuša vzgojitelj najti več melodij za isti ritem (na primer za ritem, ko hodimo potih), tako da se otroci naučijo odzvati na ritem in

ne na melodije. Glasba je tekoča, preliva se iz ene v drugo melodijo. Spremembe ritma so postopne (Hinko, 2008).

Otrok se sam odloči za sodeluje pri gibalnih vajah, ne more pa se odločiti, da ne bo nič delal.

Slika 1. Vadba na črti.

VADBA NA ČRTI (debelejša, barvna črta na tleh v obliki elipse).

1. **OGREVANJE** (izmenično zaradi počitka); vaje lahko izvajamo ob glasbi:
 - hoja naprej/nazaj/po prstih/korakanje/izpadni korak naprej, nazaj, v stran,
 - tek naprej, na mestu visoko kolena,
 - hopsanje,
 - poskoki po eni nogi,
 - sonožni poskoki,
 - skupaj-narazen (istočano roke in noge skupaj/narazen),
 - hoja po vseh štirih (naprej, nazaj, s trebuhom gor ali dol).

2. **RAZTEZNE VAJE**; pazimo, da ima vsak otrok dovolj prostora za izvedbo vaj.
 - kroženje z glavo, dlanmi, rokami, boki, gležnji,
 - odkloni levo-desno z rokami nad glavo,
 - zamahi nasprotna roka,noga,
 - objem kolen z rokami,
 - v leži na hrbtu –noge čez glavo, dotik tal s prsti,
 - muca (hrbet vbočimo in izbočimo).

3. **KREPILNE VAJE**
 - počepi z rokami v bok (10 ponovitev),
 - v leži na hrbtu, roke iztegnjene nad glavo (na znak, se čim hitreje dotaknemo prstov na nogah, tri ponovitve),

- v leži na trebuhu, roke iztegnjene pred seboj (na znak dvignemo dlani in komolce od tal, počakamo dve sekundi in spustimo roke na tla, tri ponovitve),
- kobra (v leži na trebuhu, roke pokrčene ob ramenih – poskus dviga od tal z iztegovanjem rok, tri ponovitve),
- na vseh štirih na kolenih dvignemo eno roko in nasprotno nogo (poskušamo obdržati ravnotežje, nato zamenjamo nogo/roko),
- lastovka (stojimo na črti, odročimo roke, se nagnemo naprej, dvignemo eno nogo in zadržimo pet sekund ter se počasi vrnemo v prvoten položaj).

3.4 OBLIKE DELA PRI GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTIH

Športni vrtec Znajček

Ločimo tri različne oblike dela pri predšolski vzgoji: skupinsko, frontalno in individualno. V javnih in zasebnih športnih vrtcih je običajno oblika dela znotraj skupinskega in frontalnega dela.

Pomembno je, kako si vzgojitelji organizirajo celotno športno vadbo. Različni avtorji delijo organizacijske metode ali oblike na: delo z vrsto, delo v igralnih skupinah, obhodno vadbo, delo z dopolnilnimi nalogami, delo s kartoni in delo s homogenimi in heterogenimi skupinami. Ralične oblike športne vadbe dajejo vzgojiteljem osnovo za ustvarjanje organizacijskih oblik, iz katerih lahko nato osnujejo bolj inovativne oblike (Pišot in Jelovčan, 2006).

Do tretjega leta prevladuje individualno delo. Kasneje pa lahko že večkrat sodelujejo pri skupinskem delu. Primerne skupine tvorijo trije ali štirje otroci. Oblike dela lahko med seboj kombiniramo.

Pri skupinskem delu lahko otroke razdelimo na homogene ali heterogene skupine, glede na njihove značilnosti, sposobnosti in znanja. Zaradi nizke stopnje otrokovega predznanja, slabše razvitih gibalnih sposobnosti ter pogostejših težav pri komuniciranju takšna oblika dela zahteva veliko angažiranosti in mobilnosti.

Pri vadbi po postajah imamo skupine od 2 do 5 otrok. Tovrstno vadbo uporabljamo predvsem takrat, ko določeno dejavnost utrjujemo. Vadba na posamezni postaji naj praviloma traja 2–5 minut. Vadbena mesta moramo ustrezno označiti, podati moramo jasna navodila in nazorno predstaviti vsebino gibalnih nalog, vadba mora potekati v smiselnem prostorskem in časovnem zaporedju (npr. v smeri urinega kazalca).

Tudi vadbo z dopolnilnimi/dodatnimi nalogami uporabljamo predvsem takrat, ko vsebine utrjujemo. Imamo glavno vadbeno enoto, pri kateri se izvaja glavna vsebina, in stranske, pri katerih se izvajajo dopolnilne/dodatne naloge (pri predšolski populaciji navadno ena glavna in ena stranska dejavnost). Dopolnilne naloge so koristne predvsem za tiste otroke, ki glavne naloge še ne zmorejo, dodatne naloge pa v izziv tistim, ki glavno nalogo že povsem obvladajo.

Poligon predstavlja obliko frontalne vadbe. Navadno ga postavimo v obliki kroga ob robu telovadnice. Otroci izvajajo gibalne naloge v koloni tako, da se postopoma neprekinjeno pomikajo naprej po pripravljeni stezi. Vsebina dela mora biti zelo preprosta in otrokom znana.

Poligon je preprostejši od vadbe po postajah, a manj učinkovit, saj ne omogoča izrazite individualizacije.

Štafete so oblika vadbe, ki jo uporabljamo predvsem v glavnem delu ure, praviloma na stopnji utrjevanja gibalnih nalog, za sprostitev lahko organiziramo tekmovanje. Oblikujemo čim več kolon, glede na vsebine gibalnih nalog in prostor, omogočimo, da je hkrati aktivnih čim več otrok.

Vrtec Marie Montessori

V vrtcih Marie Montessori se dejavnosti večinoma izvajajo individualno, po potrebi v manjših skupinah. Vzgojitelj otroke pri izvajanju dejavnosti opazuje, njegova vloga je pasivna – kot opazovalec in jih po potrebi popravlja. Ni prostora za domišljijo in ustvarjalnost, saj otroci vse vaje natančno izvajajo.

3.5 POMEN GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI

Športni vrtec Znajček

Otroci v javnih vrtcih večino časa porabijo za najrazličnejše igralne dejavnosti, med katerimi so nekatere vodene (pridobivanje gibalnih spretnosti, koordinacije...), druge pa spontane (prosta igra otrok). Vodene igre so načrtno izbrane glede na cilje in razvojno stopnjo otrok, potekajo lahko v večjih ali manjših skupinah z ali brez uporabe športnih pripomočkov in rekvizitov. Najpogosteje se uporabljajo elementarne igre. Igre lahko sproti prilagajamo glede na potrebe in motivacijo otrok, potekajo lahko v zaprtem prostoru ali zunaj na prostem. Pri tem je lahko vzgojitelj samo demonstrator in koordinator ali pa se aktivno vključi v igro z otroki. Elementarne igre so večinoma skupinske igre. Spontana ali prosta igra pa je v celoti prepuščena izbiri otroka (lahko se igrajo v skupini ali vsak zase). Prostor v igralnici je pogosto organiziran v igralne koticke, kjer so na razpolago igrače (igrače za razgibavanje, ljubkovalne igrače, igrače, ki spodbujajo otrokovo domišljijo...), ki dajejo tudi okvirno idejo oziroma vsebino in obliko igri.

Vrtec Marie Montessori

Gibanje naj bi bilo brezskrbno trošenje moči, ki jih načrtovano dnevno delo ni porabilo. Je sredstvo, preko katerega se porablja presežek energije. Otrok s spontanim gibanjem vzpostavlja odnos s svetom. Pri igri montessori ločuje materiale za razvoj grobe motorike in moči ter materiale za izpopolnitev fine motorike (manipulativni materiali). Princip, po katerem je pripravljen ves razvojni material je poudarjena kvaliteta. Marija Montessori je namreč menila, da igra z nerealističnimi igračami, kakršne najdemo v koticu za igro vlog v večini vrtcev, povzroča problem neločevanja fantazije od realnosti. Odklanjala je spontane igre in domišljijo, razvojni material se nanaša na en problem, ki ga mora otrok rešiti na točno določen način (Plestenjak, Devjak in Berčnik 2008).

Aktivnosti iz praktičnega življenja igrajo veliko vlogo pri oblikovanju otroka, saj se navezujejo na domača opravila. Opravila vsakdanjega življenja prav tako zahtevajo natančno uporabo pripomočkov, disciplinirano pozornost in v gibanju dovršeno dovršenost kot športne igre. Vendar je moralni namen kljub vsemu drug, ker te dejavnosti ne stimulirajo duha tekmovalnosti in tekem, temveč ljubezen otrok do svoje okolice. S tovrstno vadbo se resnični

socialni občutek razvije do mere, v kakršni so otroci aktivni v okolju, v katerem živijo in pri tem niso pozorni na to ali so dejavni zase ali v splošno dobro, saj hitro in navdušeno popravljajo vse napake: tako lastne, kot napake drugih, ne da bi se zadrževali pri iskanju krivca, ki bi naj popravil napako. V okolju, ki je znanstveno pripravljeno na avtonomno otrokovo delovanje, dobi otrok vnaprej pripravljen, na temeljih učnih procesov preizkušen material.

Pri izbiri vaj iz domačih opravil, montessori pedagogika ne teoretizira. Razlikuje tri skupine vaj: skrb zase (npr. umivanje rok), skrb za druge (npr. pozdravljanje, nekomu ponuditi stol, pogrniti mizo) skrb za okolje (npr. čiščenje kovin, pomivanje, nega rastlin). Glavni smisel vaj za majhnega otroka je oblikovanje njegove osebnosti, tako da pri vajah poveže svojo pozornost z gibi in čuti ter jih koordinira. Pri tem je značilno, da manjši otrok vaje spontano ponavlja, ne da bi se oziral na njihov zunanji namen in kako se vključujejo v okolje. Montessorijeva je sestavljala sezname, ki navajajo veliko število takšnih vaj. V vsakem vrtcu se ne izvajajo vedno enake. Vsak ima svoje lastno okolje. Svoje navade oblikuje glede na deželo in narod. Vaje praktičnega življenja so s tem tesno povezane. Vsakemu vrtcu dajejo svoj pečat. Vsaka aktivnost, v katero se otrok svobodno vključi, pomeni pripravo za nekaj, kar bo morda delal kasneje v življenje. Pri tem sta zelo pomembna okolje in prostor. Otroku je potrebno pripraviti posebno okolje z možnostjo svobode, bogate in namerne izbire dejavnosti (Plestenjak, Devjak in Berčnik 2008).

Otroke se v različne dejavnosti uvede tako, da se vaje najprej natančno prikaže. Pri tem smo pozorni na vsak korak dejavnosti. Maria Montessori to imenuje »analiza giba« (Plestenjak, Devjak in Berčnik, 2008).

Izvrševanje teh dejavnosti ima za otroka vrednost le, če jih lahko natančno izvede. Težnja otroka, ki se nahaja v strukturi njegove osebnosti, je naravnana na popolnost. Negovanje takšne natančnosti ne pomeni pedantnosti in izumetničenega gibanja, temveč natančnost duha, približevanje h gracioznosti in lahkotnosti. Vzgojiteljica vaj ne sme kazati togo in prevzetno, temveč živo in zainteresirano.

Prenos v prakso se začneja z najbolj elementarnimi dejanji vsakdanjega življenja. Glavni smisel vaj za majhnega otroka je oblikovanje njegove osebnosti, tako da pri vajah poveže svojo pozornost z gibi in čuti ter jih koordinira. Pri tem je značilno, da manjši otrok vaje spontano ponavlja, ne da bi se oziral na njihov zunanji namen ali kako se vključujejo v okolje. Umiva roke, čeprav niso umazane, umije jih celo večkrat. Drugo stopnjo pri neki dejavnosti doseže, ko se zave smisla vaj. Na tretji stopnji razvoja že dojema, kakšen pomen ima njegova dejavnost v celoti življenja skupnosti in okolice (npr. vstane od dela, da pospravi morebitni nered).

3.6 DIDAKTIČNI PRINCIPI/NAČELA

Didaktična načela v športnem vrtcu Znajček

Učitelja pri učnem delu vodijo načela učnega procesa, da uspešno uresniči svoje naloge in to so (Pišot in Jelovčan, 2006).

- načelo nazornosti in abstraktnosti,
- načelo aktivnosti in razvojnosti,
- načelo sistematičnosti in postopnosti (od lažjega k težjemu, od enostavnega k zapletenemu, od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu),
- načelo primernosti in akceleracije,
- načelo racionalizacije in ekonomičnosti,
- načelo historičnosti in sodobnosti.

Načrtujemo zato, da optimalno uresničimo predpisan učni načrt, da se izognemo improvizaciji in rutinskemu delu zaradi strokovne odgovornosti ter lažje evalvacije lastnega dela.

Didaktični principi pedagogike montessori (program vrtca Montessori, 2013).

Montessorijeva je s pomočjo opazovanj otrok in raziskovanj prišla do zanimivih uvidov, ki so osnova njenega pristopa do šolanja. V sistemu montessori so ti principi medsebojno prepleteni in koeksistirajo v praksi.

- *Gibanje in kognicija.*
- *Svobodna izbira.*

Montessorijeva je opazila, da otroci vzcvetijo, če imajo izbiro in nadzor nad svojim okoljem. Čeprav imajo dobri montessori programi postavljene jasne meje tej svobodi, lahko otroci v teh šolah sprejemajo mnogo odločitev: kaj bodo delali, kako dolgo bodo delali, s kom bodo delali in tako naprej. Raziskave na psihološkem področju kažejo, da sta svoboda in izbira (znotraj skrbno pripravljene, urejene strukture) povezani z boljšimi psihološkimi in učnimi rezultati.

- *Interesi.*

Najboljše učenje se pojavi v kontekstu interesov. Montessorijeva je spoznala, da je samomotivacija otroka edini verodostojni impulz za učenje. Otroci sami v sebi so nagnjeni k učenju. Vzgojiteljica pripravi okolje, usmerja dejavnost, spodbuja otroke, vendar pa je otrok tisti, ki se uči, ki je s pomočjo dejavnosti same motiviran, da vztraja. Interes je lahko osebnejši, ko npr. nekoga zanimajo pikapolonice ali psi in to prihaja iz notranjosti, ali pa je situacijski, ko se zanimanje sproži v mnogih ljudeh hkrati, ki so izpostavljeni določeni dejavnosti ali dogodku. Montessorijeva je ustvarjala situacijski interes, ko je oblikovala materiale, s katerimi so otroci želeli delati.

- *Izogibanje zunanjim nagradam.*

Na nagrade, kot so zvezdice in ocene, je Montessorijeva gledala kot na moteče dejavnike učenja, saj so motile proces otrokove koncentracije. Intenzivna obdobja koncentracije so osrednjega pomena v pedagogiki montessori.

- *Učenje z vrstniki in ob njih.*

Vzgoja in izobraževanje v oddelkih montessori deluje v skladu z razvojem otrok: mlajši otroci se bolj igrajo drug ob drugem, a ne nujno skupaj, medtem ko so osnovnošolci intenzivno

socialni. V predšolskih oddelkih bodo otroci pogosto izbrali, da bodo delali sami, medtem ko otroke v osnovnošolskih oddelkih redko vidimo delati same.

- *Učenje znotraj konteksta.*

Maria Montessori je ustvarila niz materialov znotraj sistema učenja, v katerem naj bi vsak otrok dojel uporabnost in pomen tega, kar se je učil prej. Zato ker se otroci učijo z delom, ne pa predvsem s poslušanjem in pisanjem, je njihovo učenje umeščeno med dejavnosti in predmete.

- *Red v okolju in v umu.*

Oddelki montessori so zelo urejeni, organizirani, tako fizično (v smislu postavitve), kakor tudi konceptualno (v smislu progresivnosti uporabe materialov). Vse je natančno, včasih se komu zdi celo obsesivno-kompulzivno. Vendar psihološke raziskave kažejo, da res zelo pomaga pri učenju in razvoju. Če se je otrok v okolju montessori pripravljen učiti in vzgajati, je to zato, ker je pridobil »notranjo disciplino«, tako s pomočjo zunanjega kot tudi notranjega reda. To je jedro vzgojne filozofije montessori. Vzorci koncentracije, vztrajnosti, vestnosti, temeljitosti, ki jih utemeljimo v zgodnjem otroštvu, pripomorejo k temu, da bo otrok samozavesten, sposoben učenec v kasnejših letih.

3.7 ŠPORTNI PRIPOMOČKI/MATERIALI

Vrtec Marie Montessori (Program vrta Montessori, 2013):

Oddelek montessori je ponavadi velik prostor, z občutkom odprtosti. V prostoru so nizke odprte omare s policami, mize različnih velikosti, za katerimi lahko udobno sedijo največ štirje otroci. Prostor je razdeljen na področja, ki jih pogosto razmejujejo omare. Na vsakem področju so »materiali«, to je izraz za razvojne, učne predmete za delo na določeni vsebini nekega področja (umetnost, matematika, jezik, naravoslovje...). Montessorijeva je menila, da je globoka koncentracija bistvenega pomena, da otroci najbolje oblikujejo svojo osebnost in da do globoke koncentracije pride s pomočjo dela z rokami, torej z materiali.

Materiali so razporejeni po policah, na katerih imajo stalno mesto. Otroci jih vedno pospravljajo na svoje mesto, da so tam pripravljene za drugega. Zelo je cenjena občutljivost za skupnost in spoštovanje za potrebe drugega.

Otroci nimajo stalnega sedeža, lahko delajo za katerokoli mizo, tudi na tleh na preprogah in se s tekom dneva gibljejo prosto po sobi. Otroci lahko izberejo delo sami ali v lastno oblikovanih skupinah.

Materiali na policah morajo biti mikavni za otroke, da pritegnejo njihovo pozornost in da se s pomočjo ponavljajoče se uporabe naučijo konceptov. Večina materialov je lesenih, pobarvanih. Vsak material ima primeren namen, zaradi katerega je v sobi, ima pa tudi več sekundarnih namenov. Vzgojitelj ponovi otroku predstavitev, če materiala ne uporablja natančno, pravilno. Ko vzgojitelj vidi, da je osvojil prejšnje vaje in je pripravljen za nov material v zaporedju naredi novo predstavitev (z istim materialom novo vajo, varianto ali

razširitev ali pa pač začne z drugim materialom). Med materiali na različnih področjih kurikuluma pa obstaja kompleksna mreža medsebojnih povezav.

Slika 2. Materiali za vaje iz vsakdanjega življenja.

Športni vrtec Znajček

Vsak vrtec naj bi imel sodobno opremljeno športno igralnico, vendar pa je v slovenskem prostoru to izjema. Vrtci prilagajajo že obstoječa zunanja igrišča in notranje prostore.

Naslednjo ureditev športnih pripomočkov in igral predlagata Videmšek in Pišot (2007): univerzalne blazine, polivalentne blazine, plezalne letve, letvenike, drog, vrv, mrežo, tobogan, mini plezalno steno, prožno ponjavo z ustrežno zaščito, mini koš, sestavljeni gol, stojala, obroče, podstavke, žoge, medicinke, loparje za tenis, mehke teniške žogice, loparje in žogice za badminton, hokejske palice in žogice za mini hokej, tarčo za žogice in druge rekvizite, frisbije, balone različnih barv in velikosti, kolebnice, elastiko, barvne rutice, kije, barvne riževe vrečke, barvne gumijaste obročke, stožce, barvne ploščice, barvne čepke, označbe na tleh, like iz mehke pene, ravnotežno desko, ravnotežni krožnik, desko na vzmeteh, hodulje, varnostno ogledalo, voziček za športne pripomočke, žično košaro na kolesih za žoge, tablo, otroška vozila brez pedal, tricikle, skiroje, dvokolesa s pomožnimi kolesi, kotalke ali rolerje, sani, snežne lopate, smuči, smučarske čevlje, smučarske palice, drsalke, plavajoče in potopljene figurice, plavalne deske, mehke valje, žogice za pihanje in male bazenčke. Prostor, v katerem se otroci igrajo, jim nudi sprostitvev nakopičene energije, zadovoljitev potrebe po gibanju in igri ter navezovanje stikov.

Mnoga igrala so skonstruirana tako, da otroci med seboj sodelujejo in skupaj poskušajo doseči cilj. V različnih igrah otrok spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil ter spoštovanja in upoštevanja različnosti. Otrok razvija tudi ustvarjalnost, ko na kompleksnih igralih išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja (Videmšek in Jovan, 2002).

Slika 3. Športni pripomočki v športnem vrtcu Znajček.

Znanstveni izsledki in praktična spoznanja so pokazali, da imajo didaktični športni pripomočki in igrala velik vpliv na razvoj otrokovih gibalnih sposobnosti, osnovnih gibalnih konceptov in uvajanje osnovnih elementov različnih športnih zvrsti. Zato je smiselno, da sodobnim pripomočkom posvetimo veliko pozornosti. Pripomočki naj bodo takšni, da podpirajo proces (vsebine, metodični postopki), da motivirajo otroke in športnega pedagoga, da se vključujejo v okolje, da prispevajo k zagnanosti športnega pedagoga in omogočajo inovativno ravnanje (Videmšek in Jovan, 2002).

Z uporabo športnih pripomočkov in igral otroke učimo samostojnega iskanja lastnih rešitev gibalnih nalog (plazenja pod oviro, plezanja, skakanja čez oviro, skok čez jarek, oponašanja različnih živali itd.). Športne pripomočke lahko uporabimo tudi kot varovalo pri izvajanju gibalnih nalog (gimnastika, plezanje na lestev ali letvenik, pri skokih itd.). Otroke seznanjamo z osnovnimi varnostnimi ukrepi, potrebnimi pri igri, in jih navajamo na pomoč pri pospravljanju in pripravljanju športnih pripomočkov.

Slika 4. Športni prostor in pripomočki v športnem vrtcu Znajček.

3.8 POVEZOVANJE GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI Z DRUGIMI PODROČJI DEJAVNOSTI

Skupno obema vrtcema je, da povezujejo gibalne/športne dejavnosti z drugimi področji dejavnosti.

Usmerjena gibalna/športna dejavnost predšolskih otrok s specifičnimi programi pomeni sredstvo pospešenega, ne samo gibalnega, ampak tudi spoznavnega, čustvenega in socialnega razvoja otroka. Zaradi težnje po celostnem razvoju otroka v ospredje vedno bolj prihaja potreba po medpodročnem povezovanju pri poučevanju predšolskih otrok (Pišot in Jelovčan, 2006).

Vzgojitelj naj skuša gibalne dejavnosti povezati tudi z drugimi področji (jezik, narava, družba, umetnost, matematika). Po različno intenzivnih dejavnostih naj se z otroki pogovarja o spremembah, ki jih zaznavajo na svojem telesu (zadihanost, utrip srca, znojenje, zardelost, žeja, utrujenost), zakaj te spremembe nastajajo in kaj pomenijo z vidika zdravja. Seznanja naj jih z osnovnimi principi osebne higiene in skrbi, da jih otroci po vadbi dosledno izvajajo. Med gibalno dejavnostjo naj otroci spoznavajo barve, različne oblike, razvijajo sposobnost slušnega in vidnega zaznavanja ter ustvarjalnosti. Vzgojitelj naj pogosto uporablja izraze, kot so: hitro, počasi, zmerno, naravnost, vijugasto, cik-cak, naprej, nazaj, okoli, v, na, pod, skozi, za, levo, desno, daleč, blizu, kratek, dolg, stegnjen, skrčen itd., saj bodo otroci te pojme in izraze najlažje razumeli in usvojili v povezavi z gibanjem. Uporabljene naj bodo raznovrstne oblike dela (poligon, delo po postajah, delo z dopolnilnimi in dodatnimi nalogami, štafete idr.) ter različni standardizirani in improvizirani rekviziti. Dejavnost naj organizira tako, da bodo otroci čim bolj aktivni (brez čakanja v dolgih kolonah). Tiste otroke, ki ne želijo sodelovati,

naj poskuša pridobiti s spodbujanjem in motiviranjem oz. jim ponudi druge zanimive dejavnosti (Videmšek in Pišot, 2007).

Primeri medpodročnega povezovanja (povzeto po Videmšek in Pišot, 2007).

- *Gibanje- jezik.*

Učitelj posreduje navodila v »neotroškem« jeziku. Otrok pa ponovi navodila za izvajanje gibalnih dejavnosti, poskuša izvesti sestavljena navodila, prevzame vlogo voditelja in samostojno predstavi neko dejavnost, poskuša sam ali v paru z držo telesa ponazoriti določene črke v abecedi, hodi/teče/skače po črkah, ki so narisane na tleh, hodi/teče/skače po namišljenih črkah, posnema in igra osebe/živali/predmete, oponaša gibanje živali, ki se začne na določeno črko, med gibalno dejavnostjo sodeluje v komunikaciji v paru/manjših skupinah, ustvaja količinske izraze, usvaja izraze za prostorska razmerja, usvaja izraze za časovna razmerja, usvaja druge protipomenske izraze...

- *Gibanje – tuj jezik.*

Tuj jezik lahko učimo skozi vse gibalno/športne vsebine v vrtcu: naravne oblike gibanja, pri vzpostavljanju in ohranjanju ravnotežja v različnih položajih in med gibanjem, pri gibanju z rokami/dlanmi/prsti, pri osnovnih dejavnostih z žogo, elementarnih igrah, plesnih igrah, dejavnosti v ritmu, pri vožnji s kolesom itn. Pri igrah uporabljamo preproste izraze v tujem jeziku, ki jih prej razložimo, nato pa postopoma nadgrajujemo.

- *Gibanje – matematika.*

Otrok šteje različne pripomočke, šteje otroke v skupini, šteje korake/poskoke, deli skupino otrok na dve ali več enako številnih skupin, deli športne pripomočke, razvršča športne pripomočke v vrsto, sešteva in odšteva, ko odgovarja na vzgojiteljeva enostavna vprašanja, seznanja se s preprostimi vsebinskimi kartoni, ki ponazarjajo vsebino izvajanja na posameznem vadbenem mestu, seznanja se z organizacijskimi kartoni, seznanja se z osebnimi kartoni, opazuje elementarno igro in s simboli označuje opazovanje ter izdelano razpredelnico ali drugače zapisane rezultate predstavi vrstnikom in učitelju, pogovarja se kaj se je zgodilo kot vzrok in kaj je nastalo kot posledica, spoznava, da je več možnih rešitev za isti problem, načrtuje zeleno aktivnost, jo izpelje in premisli, kaj vse je opravil, uporablja za izraze opis geometrijskih in fizikalnih lastnosti ter položaja, igra se z geometrijskimi telesi in liki, uporablja pojma levo in desno, shranjuje športne pripomočke v zaboje, škatle, razporeja pripomočke po barvi, materialu...

- *Gibanje – družba.*

Otrok na sprehodih in izletih spoznava bližnjo in daljno okolico vrtca, na izletih se seznanja z različnimi geografskimi in kulturnimi okolji, spoznava skupinske igre, ki temeljijo na določenih pravilih, spoznava in razume pravila in socialne dogovore, sodeluje pri oblikovanju pravil za nove skupne gibalne igre, pridobiva vse bolj kompleksne socialne veščine, pridobiva samospoštovanje in samozavest glede svojega telesa, usvaja veščine povezane s telesno nego, varnostjo, prometno varnostjo...

- *Gibanje – narava.*

Otrok na sprehodu, izletu opazuje park, njivo, kmetijo, opazuje sebe ter se primerja z vrstniki in živalmi, ob različnih gibalnih dejavnostih preučuje svoje telo in njegovo delovanje, opazuje/posnema/povzema ljudi/živali/rastline/življenjske situacije, ugotavlja kaj gibanje povzroči in vzdržuje, opazuje spremembe v daljšem časovnem obdobju, primerja trajanje in ugotavlja ter napoveduje zaporedje dogodkov, spoznava različne vrste ur, sodeluje pri urejanju prostora, spoznava različne materiale in jih primerja med seboj, igra se z različnimi športnimi pripomočki in ugotavlja lastnosti.

Igra se z vodo v različnih pojavnih oblikah, suši različne športne pripomočke in svoje telo na morju ter ugotavlja, kam gre voda, igra se z mivko in vodo, igra se z zrakom in športnimi pripomočki.

- *Gibanje – umetnost.*

Pri likovnih in oblikovnih dejavnostih otrok odtisne roke/noge/telo/športne pripomočke, igra se, si zamišlja/oblikuje/ustvarja/se izraža s športnimi pripomočki in prostorom...

Na področju glasbene dejavnosti otrok ritmično izreka/poje različne ljudske in druge pesmi ter jih spremlja z gibanjem, posnema in uporablja različne zvoke iz narave in okolja...

Pri dramskih dejavnostih se otrok igra, vživlja in posnema živali/osebe/odnose med ljudmi z uporabo glasu/telesa/prostora, uporablja različne športne pripomočke, da predstavljajo druge predmete

Glede na medijske dejavnosti pa otrok opazuje različne fotografije, slike, plakate, video projekcije, tv-programe s športnega področja, fotografira s fotoaparatom, snema z videokamero sovrstnike med izvajanjem različnih športnih dejavnosti, gleda fotografije, filme, ki jih je ustvaril sam.

3.9 VLOGA VZGOJITELJA /ŠPORTNEGA PEDAGOGA

Montessori vzgojitelj (Program vrtca Montessori, 2013).

Vzgojitelj usmerja in organizira aktivnosti v vrtcu. Ne posreduje znanja, temveč pazljivo načrtuje okolje na podlagi interesov otrok. Otrokom pomaga, da napredujejo od ene aktivnosti k drugi. Vsakemu otroku pomaga individualno. Otrok lahko izbira med vsemi aktivnostmi, ki jih je sposoben opraviti. Vzgojitelj se medtem, ko otroci delajo, umakne in jim dovoli lastno raziskovanje. Njegova glavna vloga je, da skrbno opazuje otroka (njegov razvoj, vedenje), da mu lahko pomaga, ga osvobaja in hkrati deluje kot avtoritativna prisotnost odraslega. Nenehno opazuje vse aktivnosti, ki jih otrok izbere vsak dan, da vidi, kaj otroka najbolj zanima.

Posebnost pedagogike Montessori je na tem področju ta, da morajo vzgojitelji opraviti posebno izobraževanje v obsegu 90 dni za poučevanje v Montessori vrtcu. Izobraževanje nudi

znanje o posebnosti pedagogike, predvsem se dotakne področja materialov in učenja dela z njimi. Pomembna vloga vzgojitelja v vrtcu Montessori je namreč ravno priprava ustreznega okolja za delo.

Športni pedagog

Dobri kadrovske dejavniki so pomembni pri pogostosti izvajanja gibalnih dejavnosti v vrtcu, ugotavlja Zajčeva (2009). V njeni raziskavi ravnateljci menijo, da bi bilo treba vzgojitelje dodatno stalno strokovno izpopolnjevati, da bi si morali pridobiti tudi nazive za vodenje otrok pri specifičnih dejavnostih, kot so smučanje, rolanje, plavanje,... K bolj kakovostnem, varnem in sistematičnem načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela pa bi lahko pomagal tudi športni pedagog z usposobljenostjo za predšolsko vzgojo. Ravnateljci menijo, da bi bilo dobro zaposliti takega pedagoga vsaj za več enot skupaj.

Preučevanje gibalnih/športnih dejavnosti predšolskih otrok ter materialnih in kadrovske pogojev v vrtcih v Sloveniji je pokazalo, da imamo za otroke v predšolskem obdobju premalo strokovno organizirane in vodene športne vzgoje ter tudi ustrezno izobraženega kadra (Videmšek, 2008).

Vrtci, ki uvajajo takšen način poučevanja, ugotavljajo, da delo športnega pedagoga zagotavlja kakovosten pristop k vodenju športnih dejavnosti, ustrezno varnost in omogoča uresničitev zastavljenih ciljev kurikuluma za vrtce (Videmšek, 2008).

Športni pedagog bi starše skupaj z vzgojiteljem osveščal o gibalnem razvoju njihovih otrok in o pomenu ustreznih gibalnih dejavnosti na otrokov celostni razvoj (Videmšek, Štihec, Karpljuk, Meško in Zajec, 2010).

Program športnih dejavnosti bi udeleževal tako, da bi vsi otroci pri tem doživljali kar najbolj prijetne občutke ter bi optimalno prispeval k njihovemu razvoju in zdravju. Organiziral bi skupne akcije: kros, planinske akcije, športne dopoldneve, športne popoldneve, orientacijske izlete, nastope itn. (Videmšek in Visinski, 2001).

4 SKLEP

Na podlagi ugotovitev iz uporabljene literature in lastnih spoznanj smo ugotovili, da je vključitev gibalne/športne dejavnosti v otrokovo predšolsko obdobje izredno pomembna.

V predšolskem obdobju otroci potrebujejo gibanje bolj kot karkoli drugega. Igra, in z njo povezano gibanje, je za otroka smiselno, saj v igri spoznava samostojnost, svobodo, ustvarjalnost, veselje, zadovoljstvo in samozavest.

Potrebno bi bilo spremeniti vsebinske, kadrovske in materialne pogoje v vrtcih, predvsem z vidika športne vzgoje, saj je celostni razvoj otroka zelo pomemben v predšolskem obdobju. Na bio-psiho-socialni razvoj otroka pozitivno vpliva ustrezna gibalna/športna dejavnost.

Gibalne/športne dejavnosti je dobro načrtovati in utemeljiti na poznavanju otroka, njegovega razvoja in potreb. Dobro jih je povezati z drugimi dejavnostmi v vrtcu in jih povezati z ustreznimi pripomočki/materiali.

Vedno več javnih kot tudi zasebnih vrtcev vpeljuje gibalne/športne dejavnosti kot dodatno popoldansko dejavnost.

Z diplomsko nalogo smo predstavili primerjavo in tudi pomen gibalnih/športnih dejavnosti v zasebnem športnem vrtcu in vrtcu Marie Montessori.

V diplomskem delu smo prikazali nekaj izbranih elementarnih iger kot pomoč tako javnim vrtcem kot tudi drugim zasebnim vrtcem, kjer nimajo zaposlenih športnih pedagogov.

V uvodnem delu diplomskega dela smo predstavili šport in pomen gibanja za otroke, predšolsko športno vzgojo v vrtcu, kurikulum za vrtce, ustanovitev in prednosti zasebnega vrtca, program in delo v zasebnem športnem vrtcu Znajček in vrtcu Marie Montessori – pedagogiko, organiziranost vrtca in gibanje v vrtcu. V drugem delu pa smo predstavili naravne oblike gibanj, izbrane elementarne igre, načrtovanje gibalnih/športnih dejavnosti, primerjava v pomenu gibalnih/športnih dejavnosti med vrtcema, didaktične principe oziroma načela, primerjali športne pripomočke in materiale, primerjali vloge med vzgojiteljem in športnim pedagogom.

V zasebnem športnem vrtcu Znajček, ki smo ga obiskali, dajejo gibanju večji pomen predvsem v dodatnem programu (10-urni tečaj plavanja, tečaj rolanja, tečaj drsanja, tečaj teka na smučeh, 3-dnevni tabor v naravi...), drugače pa delujejo po kurikulumu javnega vrtca, torej izvajajo naravne oblike gibanj, elementarne igre, itn. Prednost vsega tega je, da imajo zaposleno športno pedagoginjo, ki se zaveda pomena gibanja za otroka in posledično je njihova športna ura bolj strokovna.

Za primerjavo smo obiskali zasebni vrtec, ki temelji na pedagogiki Marie Montessori, vrtec Antonina v Bijah pri Novi Gorici, kjer smo naleteli na zelo dobra spoznanja glede gibalnih/športnih dejavnosti v samem vrtcu, saj vrtec vodi diplomantka Fakultete za šport z dodatnim izobraževanjem pedagogike Montessori. Torej kot je značilno za pedagogiko Montessori, otroci gibanje izvajajo že pri vsakodnevni opravi, bolj športno gibanje pa pri razširjenem oziroma dodatnem programu (šport, plesne urice, balet).

V primerjavi med opazovanima vrtcema imajo otroci v Montessori vrtcu materiale ves čas na voljo, jih lahko vidijo in svobodno izbirajo. Učenje v oddelkih poteka večinoma individualno. Dnevni ritem si otroci določajo sami, vzgojiteljica jim samo pripravi okolje in ne posega v njihovo delo. Ni pa mogoče zaslediti raznih športnih pripomočkov, kot so mehke žoge ali športni rekviziti.

Če povzamemo vse naštet, se vrtca najbolj razlikujeta pri vlogi vzgojiteljev in organiziranosti, saj imata vsak svoj pogled na vzgojo in način dela.

Diplomsko delo je namenjeno predvsem vzgojiteljem v vrtcu, študentom Pedagoške fakultete, montessori pedagogom, staršem, ter seveda tudi študentom Fakultete za šport in vsem, ki si želijo bolj podrobno spoznati delovanje in pomen gibalnih/športnih dejavnosti v Montessori vrtcih in javnih vrtcih.

5 VIRI

Bahovec, E. D. (2007). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenija za šolstvo.

Batistič Zorec, M. (2003). *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Bohinc, F. (2002). Vloga in pomen športne aktivnosti v predšolskem obdobju. V R. Pišot (ur.), *Otrok v gibanju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Bricelj, A. (2004). *Zdrav dojenček in otrok*. Ljubljana: Slovenska knjiga.

Devjak, T. Idr. (2012). *Predšolska vzgoja: od starega k novemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Fekonja, P. (2009). *Možnosti vključevanja staršev v različne organizacijske oblike predšolske športne vzgoje*. (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.

Fras, Z. (2002). Aktivni življenjski slog otroka – dolgoročna naložba v zdravje. V R. Pišot (Ur.), *Otrok v gibanju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Fras, Z. idr. (2007). *Nacionalni program spodbujanja telesne dejavnosti za krepitev zdravja od 2007 do 2012*. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje.

Hinko (2008). *Primerjava med gibalnimi dejavnostmi v klasičnem vrtcu in vrtcu Marije Montessori*. (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.

Horvat, L. in Magajna, L. (1987). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Kako ustanoviti zasebni vrtec? Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (2013).

Pridobljeno 5.3.2014 iz naslova http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_osnovno_s_olstvo/pedsolska_vzgoja/

Kosec, M. in Mramor, M. (1991). *Športna vzgoja za predšolske otroke*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Krek, J. in Šimenc, M. (ur.) (1996). *Zasebno šolstvo*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Kroflič, R. (2001). *Temeljne predpostavke, načela in cilji kurikula za vrtce*. V Marjanovič Umek, L. (ur.), *Otrok v vrtcu* (str. 7-26). Maribor: Obzorja.

Kropelj, V. L. (2007). *Povezanost gibalne/športne aktivnosti otrok z izbranimi dejavniki zdravega načina življenja*. (Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport).

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: MŠŠ, Urad Republike Slovenije za šolstvo.

Lepičnik Vodopivec, J. (2006). Pedagoški vidik kakovosti v vrtcu – pogled staršev na kakovost v vrtcu. V: Vrbovšek, B. Idr. (ur.), *kakovost v kurikulu vrtca – od načel do izvedbe*. Ljubljana: Supra.

Mednarodna strokovna konferenca vzgojiteljev v vrtcih (2013). Samostojnost predšolskega otroka. Zbornik VI. Ljubljana: MiB d.o.o.

Ministrstvo za šolstvo in šport (1995). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS*. Ljubljana: Nardona in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Montessori, M. (2006). *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Montessori, M. (2009). *Skrivnost otroštva*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Pistotnik, B. (1995). *Vedno z igro*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Pistotnik, B., Pinter, S. in Dolenc, M. (2002). *Gibalna abeceda*. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.

Pistotnik, B. (2003). *Osnove gibanja*. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.

Pišot, R. in Jelovčan, G. (2006). *Vsebine gibalne/športne vzgoje v predšolskem obdobju*. Univerza na primorskem. Koper: Založba Annales.

Pišot, R. In Planinšec, J. (2005). *Struktura motorike v zgodnjem otroštvu: motorične sposobnosti v zgodnjem otroštvu v interakciji z ostalimi dimenzijami psihomotoričnega statusa otroka*. Univerza na primorskem. Koper: Založba Annales.

Place, M. H. (2011). 100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Plestenjak, M., Devjak, T. in Berčnik, S. (2008). *Alternativni vzgojni koncepti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Program vrtca Montessori. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (2013). Pridobljeno dne 11.3.2014 iz naslova http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/Program_montessori.pdf

Statistični urad RS (2014). Pridobljeno dne 5.4.2014 iz naslova http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6123

Šimunič, B., Volmut, T. in Pišot, R. (2010). *Otroci potrebujejo gibanje. Otrok med vplivi sodobnega življenjskega sloga – gibalne sposobnosti, telesne značilnosti in zdravstveni status slovenskih otrok*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna založba Annales.

Videmšek, M. in Karpljuk, D. (1999). Športna vzgoja v vrtcu. *Šport*, 47 (2), 10–12.

Videmšek, M. in Visinki, M. (2001). *Športne dejavnosti predšolskih otrok*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Jovan, N. (2002). *Čarobni svet igral in športnih pripomočkov – Predšolska športna vzgoja*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Videmšek, M., Berdajs, P. in Karpljuk, D. (2003). *Mali športnik; Gibalne dejavnosti do tretjega leta starosti v okviru družine*. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.

Videmšek, M., Drašler, A. in Pišot, R. (2003). *Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. In Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Videmšek (2008). Videmšek, M., Štihec, J., Karpljuk, D. in Meško, M. (2008). *Analysis of preschool physical education*. Ljubljana, Fakulteta za šport: inštitut za kineziologijo.

Zajec, J. (2009). *Povezanost športne dejavnosti predšolskih otrok in njihovih staršev z izbranimi dejavniki zdravega načina življenja*. (Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport).

Zajec, J., Videmšek, M., Štihec, J., Pišot, R. in Šimunič, B. (2010). *Otrok v gibanju doma in v vrtcu*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna založba Annales.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS št. 37/1996, št. 40/1996, št. 37/2007, št. 40/2007.

Zakon o vrtcih (2005). *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih*. Uradni list RS, št. 72/05.

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT (1991). *Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje. Konceptija in strategija športne vzgoje v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Završnik, J. in Pišot, R. (2005). *Gibalna/športna dejavnost za zdravje otrok in mladostnikov*. Koper: Založba Annales.

Zurc, J. (2008). *Biti najboljši. Pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost*. Radovljica: Didakta d.o.o.